

MLADIKA

avgust 2006
cena 3,00 €

1956 • 50 LET • 2006

Štev. 7

UVODNIK

Tomaz Simčič

Kako naj bi se razvijali
odnosi matica – zamejstvo

O tržaškem pristanišču

Intervju

Marko Riavec

Pesmi

Tomaz Simčič: Kako naj bi se razvijali odnosi matica – zamejstvo	1
Tamara Remšak: Moja mami	4
Marko Rijavec: Pesmi	7
M. Žitnik: Čarodejke (LI.)	10
O tržaškem pristanišču	12
Pod črto: Spomin na škofa Bellomija ob 20-letnici smrti	14
Mitja Petaros: Heraldika na evrih	15
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	17
Ana Toroš: Izšla je druga pesniška zbirka Davida Bandellija Razprti svetovi	18
Antena	20
Ocene:	
Knjige: Marjan Richter: Naše morje (C. Velkovrh); Jože Felc: Osvoboditev in odrešenje (M. Cenda), Ob knjigi Paola Parovela o zgodovini Slovencev (A. R.); Vlasto Kopač: Iverji z Grintovcev (C. Velkovrh); Drago Legiša: Ne zapečkarji, ampak protagonisti (M. Cenda); Vinko Rode: Temno zelenje (V. Purič); Kajetan Gantar: Utrinki ugaslih sanj (A. R.); Razstave: Skupinska razstava članov Društva za umetnost KONS (M. Jevnikar)	25
Knjižnica Dušana Černeta	31

Na platnicah:

Za smeh in dobro voljo

Priloga: RAST 5 - 2006

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3,00 €. Celoletna naročnina za Italijo 24,00 €; nakazati na poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo in druge države 25,00 € (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 30,00 €.

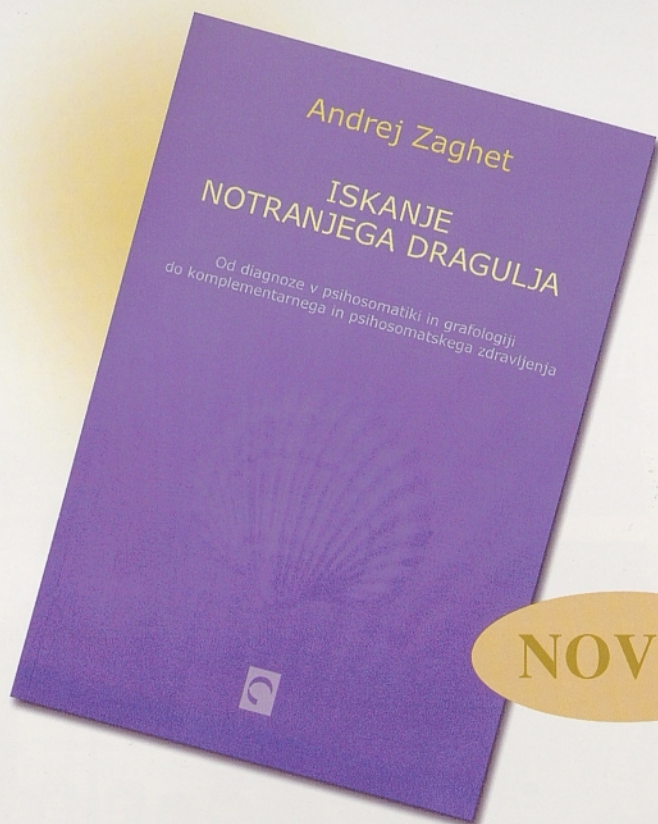
Tisk: Graphart srl - Trst

IZHAJA DESETKRAT V LETU LETO L.

PRIPOROČAMO VAM V BRANJE

ANDREJ ZAGHET

ISKANJE NOTRANJEGA DRAGULJA

NOVO!

MLADIKA

Trst, ulica Donizetti 3, I-34133 • tel. 040-370846
fax 040-633307 • e-mail: urednistvo@mladika.com

SLIKA NA PLATNICI: Od 6. do 12. avgusta se je tudi letos odvijal seminar Zveze cerkvenih pevskih zborov za pevce in organiste. Tokrat je seminar bil v Čateških toplicah na Dolenjskem. Na fotografiji so pevci na izletu pri Mariji Bistrici na Hrvaškem (foto M. Maver).

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaz Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Sara Magliacane, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Tomaž Simčič

Kako naj bi se razvijali odnosi matica – zamejstvo

Govor v Državnem zboru Republike Slovenije
6. julija letos na šestem vseslovenskem srečanju
Slovencev v zamejstvu in po svetu

Spoštovani predstavniki državnih oblasti in slovenskih manjšin v sosednjih državah, spoštovani rojaki iz drugih držav, spoštovane gospe in gospodje! Ker je ta poseg mišljen kot uvod v današnje delo, bi že zdrava pamet in olika zahtevali, da bi bil uglasen temu primerno, se pravi vseslovensko. Ne skrivam pa, da se temu namenu postavljajo po robu nemajhne ovire, med temi predvsem zavest, da je med geografsko, zgodovinsko in idejno tako različnimi dejavniki, kakršni danes v matični domovini, v zamejstvu in v izseljenstvu oblikujemo "slovenšč'no celo", iskanje skupnega imenovalca težko in zahtevno. Razen seveda v primeru, da bi se zadovoljil s priložnostno, bolj ali manj retorično splošnostjo, čemur bi se pa rad - če le mogoče - izognil.

»SLOVENŠČ'NA CELA«

Svoj poseg bom uravnal zato manj ambiciozno, a zato bolj izkustveno podprto. Kot pripadnik slovenske narodne manjšine v Italiji bom skušal preprosto odgovoriti na dve vprašanji. Prvo vprašanje se glasi: kako naj bi "slovenšč'na cela", v prvi vrsti seveda država Slovenija, stala ob strani oz. pomagala svojim manjšinam. Tesno povezano s prvim pa je drugo, manj pogosto zastavljeno, pa morda ravno tako pomembno vprašanje, namreč kaj naj bi pripadniki manjšin doprinesli svojega k "slovenšč'ni celi". Če bi to drugo vprašanje redno povezovali s prvim, bi morda Slovenci v tako imenovanem zamejstvu dosegli, da bi se otresli stereotipa večnih nergačev in jadikovalcev, za kakršne v slovenski javnosti nemara veljamo.

No, in kako naj bi "slovenšč'na cela" stala ob strani zamejstvu? Odgovorov na to vprašanje je bilo v teku zgodovine kajpak izoblikovanih kar nekaj. Na prvem mestu je seveda tu mednarodnopravna, politična in finančna podpora, brez katere bi narodna manjšina v kratkem padla na raven folklorne posebnosti. Sledijo vse tiste oblike sodelovanja, zlasti na področju kulture in izobraževanja, ki jih med drugim sistematizira nedavno odobreni Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih državnih meja ali pa ki jih urejajo meddržavni dogovori. Ne gre prezreti niti pomoči, ki jo manjšinam na duhovnem področju nudijo cerkvene ustanove. Toda obravnavo vseh teh področij prepuščam za to poklicanim. Odgovori, ki bi jih danes izpostavil, so splošnejši, pa čeprav - tako sodim - nič manj pomembni.

POMOČ MANJŠINAM

Mislil namreč, da lahko slovenska država manjšinam zunaj meja Republike Slovenije pomaga zlasti na tri načine. Najprej tako, da med lastnimi državljani goji zani-

(dalje na naslednjih straneh) ►

manje zanje, za njihovo kulturo, za kraje, ki jih naseljujejo, za njihove ustanove. Ta cilj lahko dosega pri šolskem pouku, z javnimi občili, z leksikoni, s turističnimi priročniki, z atlasi in topografskimi kartami, s spoštljivim in odgovornim odnosom do krajevnih imen itd. In zakaj je to tako pomembno? Zato ker brez osveščenosti in podpore slovenskih državljanov država Slovenija dolgoročno ne bo mogla ustrezno podpirati svojih manjšin. V tem smislu menim, da je srečanje s povprečnim Slovencem, ki mu je denimo obstoj slovenskih šol v Italiji ali Avstriji neznan, bolj zaskrbljujoče od enega ali dveh tolarjev manj v proračunu Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Drugi način, kako lahko "slovenšč'na cela" pripomore k ohranitvi in razvoju lastnih narodnih manjšin v sosednjih državah, je ta, da se na njihove člane, da tako rečem, zaneše, oz. da jih vključi v svoj sistem odločanja, zlasti - a ne samo - v vsem tistem, kar se posredno ali neposredno tiče manjšin samih. Daleč od tega, da bi se zavzemal za kako vnaprejšnje pogojevanje odločitev suverene države ali za kaka dodatna uradna posvetovanja. Gre za nekaj drugega, namreč za zaupni, osebni, neformalni odnos politika s politikom, kulturnika s kulturnikom, gospodarstvenika z gospodarstvenikom. Vsi pač vsega ne moremo vedeti, smemo pa domnevati, da razmere v zamejstvu pač najbolje poznamo zamejci. In če se na sugestijo prijatelja morda odločimo za drugačen izraz, drugačen poudarek, utegne kdaj biti že to dovolj, da se izognemo nesporazumom, razočaranjem, nelagodju. Pa še občutek povezanosti "slovenšč'ne cele" tako utrjujemo!

Tretji, nemara najpomembnejši način, kako naj "slovenšč'na cela" pomaga svojim manjšinam, je kajpak ta, da tudi sama, zlasti seveda njeno jedro, ki je slovenska država, "stoji inu obstane". Nobenega dvoma ni, da je manjšina zunaj meja matične države toliko sama v sebi trdna in toliko privlačna, kolikor je trdna in privlačna njena matična država. Ko rečem trdna, mislim seveda na trdnost in razpoznavnost njene istovetnosti, brez naivnega zatekanja h kaki preživeli domačijskosti, pa tudi brez ravno tako naivnega zaupanja v vseodrešujočo Evropo z njenimi standardi, merili, evrom in še čim.

PRISPEVEK MANJŠIN SLOVENSKEMU NARODU

Kaj in kako pa naj bi zamejci prispevali k "slovenšč'ni celi"? Tudi na to temo je bilo veliko napisanega in povedanega. Onstran bogastva, ki ga predstavljajo naše dejavnosti na gospodarskem, kulturnem, pa tudi športnem področju, se mi zdi najdragocenejše, kar lahko prispevamo slovenskemu narodu to, da - kot skupnost - skušamo biti najprej Slovenci, in šele nato zamejci. Že sam izraz "zamejec" je, kot je dokazal prof. Pavle Merku, čuden in nesmiseln, in ga v tem nagovoru uporabljam, zato da se pač razumemo. In kljub tej nesmiselni besedi in kljub dejstvu, da naj bi mejam v našem prostoru v kratkem odklenkalo, se včasih zdi, kot da bi med nami rada nastala nekakšna nova narodnostna kategorija, namreč kategorija zamejcev. Ne vem, kje je temu vzrok. Morda le preprosto odkrivamo, da je šestdeset let državne meje med nas zarezalo nemajhne socialne, kulturne, politične, mišljenjske razlike in se pod oznako "zamejstva" želimo od sorojakov v matični domovini nekako razlikovati. Toda nosilci narodnostnih pravic in tvorci sožitja z večinskim narodom smo lahko le Slovenci, "zamejci" to nikakor ne moremo biti. Že zato si ne smemo privoščiti, da bi ta pojav v naši sredi gojili.

Drugi prispevek zamejcev k "slovenšč'ni celi" zadeva kajpak jezik. Namreč to, da bi kot skupnost, ki živi v sosednji državi, še naprej z lastnim doprinosom sodelovali pri oblikovanju skupne podobe slovenskega jezika. Vem, da je veliko lažje o jeziku moralizirati, kot pa zanj kaj stvarnega postoriti. Toda eno je pa le jasno, in sicer da bomo slovenski jezik sooblikovali, le če ga bomo gojili, seveda ne samo njegovo zborna, pač pa ravno tako tudi pokrajinsko pogovorno in narečno obliko, vendar v vsakem primeru slovenščino, ne pa neko poljubno jezikovno mešanico. Ne mislim tu na pojave, kakršen je bil na primer

pred leti dokaj nedolžen poskus krajevno obarvanega jezikovnega priročnika. Niti ne bi zviška obsojal jezikovnih nerodnosti v tujem okolju živečih Slovencev ali zatekanja k jeziku večinskega naroda, ki ga opažamo zlasti med mladimi, kar je nemalokdaj generacijsko označen pojav. Hudo tvegano bi se mi pa zdelo sprejemati gledanje, po katerem naj bi bila popačena mešanica jezikov in zvrsti nekaj, kar bi bilo vredno negovati in celo povzdigovati kot kulturno dragocen izraz krajevne stvarnosti.

Tretja naloga, ki bi si jo morali zadati pripadniki slovenskih manjšin zunaj meja Republike Slovenije, je ta, da bi gradili takšen odnos do slovenske države, ki bi vedno manj slonel na strankarski ali ideološki, vedno bolj pa na institucionalni, recimo tudi državniški podlagi. To seveda ne pomeni, da bi morali biti Slovenci, ki živimo v sosednjih državah, do političnega dogajanja v Republiki Sloveniji ravnodušni ali neopredeljeni, pač pa samo, da naj ne bi v ničemer bistvenem pogojevalo odnosa manjšine do matične države to, ali je v Ljubljani za vladnim krmilom desna, leva ali sredinska opcija. V ta okvir spada tudi preseganje bolj ali manj tihih rezerv do slovenske države, ki še obstajajo v nekaterih segmentih naših manjšinskih skupnosti. Seveda so ob manjšinah s svojo občutljivostjo in pozornostjo za to enako odgovorni tudi predstavniki matične domovine.

Spoštovani, ko sem v tem kratkem nagovoru navajal, v kakšnem duhu naj bi se razvijali odnosi v smeri matica-zamejstvo in zamejstvo-matica, nisem niti približno nameraval reči, da se ti odnosi že danes ne bi razvijali v nakazani smeri. Nasprotno, nemara se - če ne v celoti, pa vsaj načeloma - razvijajo ravno v nakazani smeri. Nenazadnje je mogoče mnoga načela, ki sem jih tu izpostavil, najti zapisana tudi v že omenjenem Zakonu in v dokumentih, ki so jih na raznih zborovanjih sprejele manjšine same. Ampak če so zapisana, to še ne pomeni, da jih je preprosto izvajati, predvsem pa ne pomeni, da o njih ni več potrebno še in še razmišljati, se k utemeljevanju izbrane poti ponovno vračati. Navsezadnje bi v nasprotnem primeru tudi taki uvodni nagovori ne bili potrebni. Hvala za pozornost!

Literarni natečaj "MLADIKE"

1. Revija Mladika razpisuje XXXV. nagradni literarni natečaj za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

PROZA		PESMI	
prva nagrada	350 €	prva nagrada	200 €
druga nagrada	250 €	druga nagrada	150 €
tretja nagrada	200 €	tretja nagrada	100 €

3. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2006. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro.

Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani, ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset).

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisatelj Alojz Rebula, prevajalka prof. Diomira Fabjan - Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku - Prešernovem dnevu - na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2007. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Tamara Remšak

Moja mami

Priporočena na literarnem natečaju Mladike za leto 2005

“Hojla, kako si?” Njen glas zveni veselo. Nasmeh se ji razleze preko celega obraza. “Kako si?” ponovi in z roko seže v žep.

Moj pogled zatava preko njene glave proti gruči fantov, ki stojijo v kotu. Stisne me pri srcu, ko opazim temne kodre, ki obdajajo zagorel obraz. Nikoli ne bo moj.

“V redu,” megleno odvrnem. “V redu sem.”

V moji glavi zabrni. Zvonec preseka njeno govorjenje o tem, kako je bilo včeraj na družinskem izletu. Ne da bi jo pogledala, dvignem nahrbtnik, si poravnam plašč in stopim v razred. Bleščeče neonske luči zamigljajo, ko nekdo od mojih sošolcev pritisne stikalo. Sovražim neonske luči. Ne prenesem migljajoče umetne svetlobe, ki prihaja od njih.

Pogledam skozi okno. Sneži. Sneg, sneg, sneg. Zopet bo vse mrzlo, kristalno, zasneženo, mirno. Ne morem se odločiti, ali imam raje zimo ali poletje. Zima mi je všeč zaradi plaščev, šalov, rokavic in drobnih, belih, nežnih snežink, ki pred mojimi očmi ovijajo svet v pravljico belino. Obožujem majhne bele oblačke sape, ko pihnem v zrak pred sabo. Zvrtinčijo se proti nebu in izginejo...

Mislim, da imam raje zimo, ugotavljam, ko čečkam po zadnji strani narobe obrnjenega zvezka za kemijo. Sošolec se poti pred tablo in z očmi šviga po razredu, pričakuje pomoč, ki je ne dobi, ker pravzaprav nihče od nas ni toliko prijazen, da bi mu pomagal. Želim si zašepetati pravilni odgovor, vendar ga ne poznam. Oziram se po razredu, slišim šepetanje, vendar ne, ne, ne, nihče mu ne bo povedal pravega odgovora.

Poletje sovražim zaradi vročine in vlage. Oblačila se ti potna lepijo na kožo in ti ne pustijo dihati. Res imam raje zimo.

Stresem se, ko zopet zabrni. Ure je konec. Obsedimo na stolih in čakamo na profesorjevo rzsodbo. Vse nas zanima, kakšno oceno si bo prislužil sošolec, ki mu nismo hoteli pomagati. Nova graja?

“Dve.”

Vzdih olajšanja.

Sunkovito se dvignem in zapnem gumbe na plašču. Adijo, kemija, adijo, šola. Ne grem k naslednji uri.

Zunaj me pozdravi oblak cigaretne dima. Zatisnem si oči in se poskušam preriniti preko gruče fantov iz četrtega letnika. Med njimi opazim njega. Njegovo dlan, njegove lase, njegove oči. Ujame moj pogled in mi milostno pokima. Za trenutek se mi zazdi, da se njegove ustnice izoblikujejo v nasmeh. Poplesujoče snežinke mi zameglijo pogled. Brado potisnem v ovratnik plašča, roke pa globoko v žep. Opazujem svoje korake, ki v snežni belini puščajo odtise. Dvignem glavo proti nebu in dolgo strmim v nebo, iz katerega se usipljejo snežinke. Skoraj izgubim občutek za orientacijo. Ne vem, kje stojim, na zemlji ali nebu?

Pred očmi se mi zatemni, ko hitro odmaknem pogled. Zaprtih oči se odpravim proti mestu. Okrog mene so ljudje... dosti ljudi.

Pohajkujem po mestu, opazujem prodajalke, kupce... Opazim majhno punčko, zavito v ljubek rjav plašč z velikimi lesenimi gumbi. Ne more šteti več kot štiri ali pet let. Mlada dama z visokimi petami in dolgim plaščem jo prime za roko in skoraj odvede iz trgovine. Majhen kodrasti čopek na glavicici deklince binglja za njo.

Odklenem vrata. Skozi stanovanje zapiha mrzel veter. Verjetno je Petra pustila okno odprto, preden je šla v službo. Oddahnem si. Upala sem, da bom sama.

Rokavice odložim na omarico in slečem plašč. Pustim, da mi mraz objame telo. Začnem se tresti, vendar ne zaprem okna. V nogavicah se sprehajam po stanovanju in skušam loviti pozabljene koščke sreče. Ne najdem več vonja po njem. Drobtinice koščkov sreče se mi izmikajo in brez smisla je, če jih poskušam ustaviti.

Na hladilniku ni ničesar. Niti enega barvnega listka, niti enega magnetka, s katerim bi bil papirček pripet.

Ležem na kavč. Skozi odprto okno še vedno veje hlad. Zvijem se v klobčič in premišljam. Kolikokrat sem si že to privoščila? Špricanje šole. Vedno me je bilo strah, kaj bo rekla Petra. Danes mi je vseeno. Ne morem biti v šoli, ne zdržim, ne prenesem Tanjinega klepetanja o družinskih izletih. Petra mi nima kaj reči.

Zbudim se, ko glasna ura na steni v hodniku odbije dvanajst. Noge stegnem pred sabo. Skoraj jih ne čutim. Privlečem se do okna in ga trdo zaprem. Oči je vedno pravil, da nimam nobenega občutka za zapiranje oken.

Je pravil.

Napotim se v majhno kuhinjo. Moji koraki so negotovi in počasni. Težko hodim, ker me še vedno zebe. Pripravim si kakav in se sesedem na stol za mizo. Z rokami objamem skodelico, noge povlečem k bradi. Obsedim ujeta v svoje misli, ura nad mojo glavo mirno in vztrajno tiktaka.

Tanja bi rekla, da sem reva. Življenje prvič ni prijazno z mano, pa se zavlečem v stanovanje in postanem duh. Če bo šlo tako naprej, ne bom končala tretjega letnika. Nikakor.

Zavzdihnem in položim skodelico na mizo. Vseeno mi je. Tudi če ne končam gimnazije.

Telefon. Premišljam, ali naj se oglasim. Komaj se odmaknem od mize. Ne bom hitela. Če bo telefon še zvonil, ko bom prispela do njega, se bom oglasila, drugače ne.

Trrrrrrrrrr. Noče nehati zvoniti. Dvignem roko proti slušalki, a se na pol poti ustavim. Ne. Raje ne.

Ura je ena. Dve uri sta se izgubili v spanju, tretja je iz mojega življenja odšla, medtem ko sem sedela pri mizi. Pojma nimam, kaj naj počnem. Televizije se mi ne ljubi prižgati. Kaj če bi kaj pospravila?

Ah, ne, pospravljati se mi ne ljubi. Še manj kot pa prižgati televizijo. Pomislim, da bi kot pridna hčerka morala Petri skuhati kosilo. Pha, pa še kaj.

Obujem toplejše nogavice. Stopala mi kar sama zdrsnejo v mehke in tople čevlje. Rada imam svoje nove čevlje. Zelo so topli. Zato jih imam rada.

Za sabo zaklenem vrata. Zdaj sneži še močneje. Še malo, pa bom postala pravi sneženi mož. Na plašču se svetlikajo drobne snežinke. Verjetno jih imam tudi na laseh. Spomnim se, kako sva pred nekaj leti s Tanjo naredili ogromnega snežaka. Mislim, da je moral biti velik skoraj dva metra. Komaj sva še našli dovolj veliko korenje. Ampak na koncu je bil snežak res dober. Najboljši na celem svetu.

Brez moči obstanem pred našim blokom. Kam naj grem? V tem snegu ne morem postopati naokoli. V stanovanju ne morem biti, ker se bo Petra vsak čas vrnila.

Preklete, pomislim, ko opazujem snežinke, ki se vrtijo proti Zemlji, kakšno življenje je to? V solzah bedeti do dveh ponoči, prešpricati sedem ur pouka, razmišljati, kam se dati popoldne...

Odločno dvignem nogo. Šla bom. Kamorkoli.

Po uri korakanja po mrzlem in mokrem pločniku

sem čisto trda. Roke stiskam k sebi in si domišljam, da mi mraz ne more do živega. Sem kraljica zime in mraz je moj podložnik.

Narobe.

Mraz je del mene.

Posmehnem se svojim mislim. Kraljica zime. Pa še kaj.

Znajdem se pred knjižnico. Vstopim. Pozdravi me mrki pogled zdolgočasenega knjižničarja.

“Dober dan,” šepnem. Zdi se mi, da ima tudi on ledene sveče v očeh. Mogoče ga zebe.

Najbolje, da se lotim česa, kar mi bo koristilo. Oči bo vesel. To je edino, kar mi je še dolžan.

Nemirno prelistujem majhno knjigo *Priročnika za voznike*. Začutim toplo roko, ki se dotakne moje- ga vratu.

“Anita...”

Veselo se nasmehi. Nasmeh se ji razleze čez obraz. Pomigne proti knjigi.

“Se pripravljaš za izpit?” Zveni bolj ugotovitev kot vprašanje.

“Ja. Plačal mi ga bo...” Sklonim glavo. “Oči.”

“Ah,” Tanja zamahne z roko, “menda ga ne misliš delati pozimi?”

“Ne, ne. Ne. Kje pa. Nikakor.” Izgubim se v svojih nikalnicah. “Poleti,” dodam.

“Pridi,” me povleče za rokav. “Greva na čaj. Si za to?”

Do Tanje me je vedno vezalo nekaj, česar si sama nikoli nisem znala pojasniti. Mogoče je to prijateljstvo. Lepo se sliši. Prijateljstvo.

Nemo prikimam. Najin čaj. Pomarančni zame in jagodni zanj.

“Greva.” Nasmehnem se zdolgočasnemu, mrkemu knjižničarju. Mogoče ga še vedno zebe.

“Ti je všeč?” me vpraša, ko sediva za majhno rjavo mizico. Skodelici stojita na majhnih ovalnih pladnjih. V soju luči se porcelan s cvetličnim vzorcem stekleno sveti.

“Kdo?” Skomignem z rameni. Niti sanja se mi ne, koga ima v mislih.

“Ah, pozabi. Mislila sem na črno lasca, ki je pravkar vstopil v kavarno.”

“Aja.” Pogledam proti njemu. “Ne, mislim, da mi ni.”

“Misliš? Ej, Anita, kaj ... Zakaj si danes šla iz šole?” Njeno vprašanje pogoltno tresk. Neka gospa je svojo skodelico pretrdo postavila na mizo. Krhek porcelan se je razbil. Rztreseni natakari prihiti k mizi. Dama se začne opravičevati.

“Ne vem...”

“A je res?”

Neumno jo pogledam. Kaj naj bi bilo res?
 “Mislim...” Tanja se živčno nasmehne. “To, kar govoriš?”

Ljudje vedno govoriš. Morala bi vedeti.

“Ej, no, pomiri se.” Šele sedaj opazim, da jočem. Joj. Joj. Pa ne tukaj.

“Glej, v tem času se to zgodi večini ljudi...”

Z nasmehom, ki ni nasmeh, prekinem njeno tolažbo, ki ni tolažba. Preženem solze in beseda se mi skoraj zaduši v grlu.

“Sori,” spravim iz sebe. Vstanem in grem iz kavarne.

Zunaj je že temno. Hitim proti domu. Naj bo kar koli, nekoč se tako ali tako moram soočiti s Petro. Sama pri sebi si mislim, da sem pogumna. Da sem kot kakšen bojevnik, ki se spušča v nevaren dvoboj. Pomaga.

Že na vratih zaslišim televizijo. Zvok ni preveč glasen. Komaj razločim posamezne glasove. Dnevna soba se kopa zdaj v rumeni, zdaj v modri, zdaj v rdeči barvi. Mešanica barv, ki obliva najino majhno stanovanje, deluje pomirjujoče. Neznansko pomirjujoče.

“Anita?” Petrin glas zveni normalno. Ne začutim jeze, niti veselja, niti razočaranja. Ne upam si je pogledati v oči in zaradi tega se v tistem trenutku, ko obstanem pred njo kot kup nesreče, počutim staro pet let. Kje je sedaj mojih sedemnajst let? Kje moja samozavest, kje moja moč? Zadnje pol leta svojo lastno mater kličem po imenu in si je ne upam pogledati v oči.

“Na mizi so palačinke. S čokolado.”

Zavdihnem. Čokoladne palačinke. Nihče ne zna narediti boljših kot Petra.

Moja mami.

Povzročam več hrupa kot je potrebno. Nekaj časa traja, da se umirim in zberem. Ne bi prenesla grozeče tišine, ki bi naju s Petro ovila v temo.

“Ti si kriva.”

Besede obtožujoče zazvenijo v zrak. Nisem hotela, mami, prisežem, da nisem hotela. Oprosti. Oprosti, oprosti.

Petrine oči se izgubijo v mojih. Kaj naj sedaj? Bleknila sem najbolj grozne besede, kar sem jih lahko. Niti pomislila nisem, kaj govorim.

Rada bi ji povedala, da mi je žal. Pa ne morem, res ne morem, samo strmim vanjo in ona strmi vame, točno v moje oči. Bog, prosim te, če obstajaš, ...

Trrrrrrrr. Trrrrrrrr. Trrrrrrrr.

Brnenje postaja neznosno. Stečem k telefonu in dvignem slušalko.

“Ja!” zakričim v slušalko, besna zaradi vsega, kar

se je zgrnilo nadme. Nikoli se nisem hotela spreti s Petro.

“Mala? Si ti?”

Oči, oči, si res ti? Samo on me kliče tako... me je klical.

“Oči?” negotovo ponovim.

“Anita! Kako je v šoli? Zakaj me nič ne pokličeš? In kako ti gre?” Očkovne besede se nanizajo v ogrlico, ki se mi zateguje okrog vratu. Spoznanje je premočno, preboleče in prekruto.

“V redu sem... Kaj pa ti?”

“Gre. Z Matildo sva ravnokar prišla domov. Poslal sem ti kartico iz...”

Matilda. Kakšno smešno ime. Grozno. Privoščim ga ji. Krava zmešana, da si je upala. Kar naj živi s takšnim imenom. Obnaša se kot bi bila najpomembnejše bitje na tem svetu. Res mi ni jasno, kaj oči vidi na njej.

“... in tako sva nazadnje le ujela še avtobus.”

Ne vem, kaj mi je govoril. In me ne zanima.

“Kako je s Petro?” Vprašanje je tiho, manj razločno, verjetno zato, da ga Matilda ne bi slišala.

“Petra je v redu.”

“Pa zakaj jo še vedno tako kličeš? Tvoja mama je. Kliči jo mama. Saj nismo v Ameriki ali v kakšnem filmu, kjer bi hčerke klicale matere po imenu.” Aaaaaa, oči. Zdaj vem.

“Oči, mudi se mi, se še kaj slišiva, adijo!” Slušalko položim nazaj, preden bi oči lahko sploh še kaj rekel.

Napotim se v dnevno sobo. Petra leži zvita na kavču. Pravzaprav sva si precej podobni. Lase ima enake rjave barve kot jaz. In oči tudi.

“Hej,” zašepetam, malce boječe.

Petra dvigne glavo. “Hej.”

Sedem na kavč. Spodvijem noge. “Tistega nisem mislila resno.”

“Pa si.”

Sem, seveda sem.

“Oči je klical.”

“In?”

“Nič. Bil je vesel. Njegova vprašanja...”

Stavka ne dokončam. Petra strmi v televizijo.

“Kaj je z njegovimi vprašanji?”

Pred očmi se mi odvrti vsa zgodba. Srečna družina, jaz, mami, oči. Oči veliko potuje, mami je veliko v službi. Najbrž sem srečno družino videla le jaz. Kdo ve, kakšen je bil resničen odnos med mojima staršema. Jaz sem videla le tisto, kar sta hotela, da vidim. Nikoli nobenih preprirov, potem pa naenkrat – očkova ljubica, ločitev.

“Ne skrbi ga zame.” Njegova vprašanja so bila

Marko Rijavec

Pesmi

Druga nagrada na literarnem natečaju Mladike za leto 2005

Tvoj kruh

*V svojih rokah stiskaš kruh.
Zlatorjav, lepó pečen.
Z nasmehom kretnjo narediš,
vzameš nož
in brez strahu zarežeš...*

*In že je kruh v dlaneh otrok,
da v dneih ohranijo moči,
da zgorijo v daru drugim...
kakor ti...*

*Kruh s slastjo sem jedel, mati,
tak mi je všeč, preprost.
V njem sem vse besede čutil,
stiske in poljube.
Kot da vedel bi, da jedel
vsak dan drobce
sem srca.
Tvojega srca.*

Credo

**“Kaj pa vi pravite,
kdo sem?” (Mt 16,15)**

*Se lepi prah
na beli prt.
Moj oče lan je zanj vzredil
in mati stkala ga v tišini.
Diši po njenih rokah,
nežnih zvokih izbe.*

*In v njem prezlati kruh,
tesno zaviti, da ne zgubim drobtin.
Prelomljen,
da ga skupaj jeva.
Ker je dragocen.*

*In vsakič znova, ko pojeva,
ko ovijem hleb spet v prt,
ganjen v njega srcu odkrijem
šopek majhnih rdečih srag.*

(dalje) ➡

◀ (dalje s prejšnje strani)

brez tiste očetovske topline, ki bi jo rada slišala. Vprašal je zaradi lepega.

Opazujem Petrin obraz. Izgleda mlada. Saj ni tako stara. Komaj petintrideset let... moja mami. Vem, da bo pozabila na moje besede. Oči je storil napako, vendar - zaradi tega mi ni treba obupati.

Glavo naslonim na njeno ramo.

“Hej, hej.” Poboža me po laseh. “Ne jokaj, no.”

Pripoveduje mi o svojem življenju. Kaj je počela, ko je bila mlada, kako je preživela otroštvo, kako se je prepirala s starši in podobno. Povem ji, kako zelo mi je všeč fant iz sosednjega razreda in kako nikakor ni možnosti, da me kdajkoli začne obravnavati kot dekle. Razložim ji, da sem jo obsojala zaradi razpada naše družine. Zatrdim ji, da nisem razmišljala. Da sem hotela videti tisto, kar mi je najbolj us-

trezalo.

“Ne skrbi, takšna je mladost. Pozabiva.”

Ja, pozabiva.

“In nisem jezna zaradi danes. Kaj si bova izmislili za opravičilo?”

V sebi se zahihitam. Verjetno ji je povedala Tanja. Ali pa jo je mogoče klical moj razrednik.

Večer se je tiho iztekal v noč, medve pa sva še kar govorili. Svojo mater sem prvič videla kot osebo iz mesa in krvi, kot osebo z lastno preteklostjo in lastnim življenjem.

“Mami,” zašepetam. Zajame sapo.

“Vseeno me lahko kličeš po imenu. Ne bom huda.”

“Ne,” se zasmejim.

Moja mami. Lepo se bova imeli. Tudi brez očija.

Oh, Kleopa...

Spoznala sta ga po lomljenju kruha (prim. Lk 24,35)

Pretrgal si svojo
prebelo obleko,
stkano iz tisočev
svetih besed;
pretrgal,
ker ni bilo rame za solze,
za bol,
ki je tekla po mojih kosteh.

In te nisem spoznal,
ko si hodil z menoj,
ne besed ne pogledov...

Zato si v tišini
iz prsi srce vzela
in brez meril,
prek vseh mej
pretrgal ga na pol.

To lepo, modro nebo

V tem najinem objemu
je tisoč zvezd
in vse nebo je v njem.

(To lepo, modro nebo!)

Nebo, oj nebo nad poljano,
za roko nad srcema
iste krvi ...

Saj veš, saj veš,
da gledava isto nebo ...

Sreča

Danes je sreča.
Sem srečal
nekoga na poti
z nasmehom v naročju,
z dobroto v očeh.
In šel sem naprej,
na nove poti,
očaran od smeha
tistega dne.

Večer, ah večer
je rdeč
in kruh je pečen.
Zate in zame.

Pejsaži

I.

V daljavi najprej hribe zrišem -
plaha je, nemirna črta,
kot da strah v dušo kljuje,
kaj je za obzorjem,
kaj bo dan...

Z gore par vijug se vsuje,
da prekine monotonost,
čakanje, nemir;

da lahko izlijem nežnost podnje
v cvetove polja, ki v nebo se peni.
Tam postavim hrepenenja,
med pšenico vsejem mak.
A v nebo? Po čem naj se ozira?

Na vejah oglenih

Daleč je sonce,
še daleč pomlad
in smrt je na nebu pripeta.
Drevesa pomrla
štrlijo navzgor,
na vejah pa jabolka rdeča.
Rdeča, na vejah oglenih,
v utrujenih rokah jeseni.

Jablana moja,
vžgi mi poljub!

Ena sama

V poplavi besed
je prava
ena sama.
Skriva se, leze v srce.
Mala je,
moja.
Ti.

Par besed

Par besed,
res drobnih,
kakor mehka rosa,
ti položim na skrivnem v dlan.
Zaprtilih ust,
z dotikom šepnem jih,
s krvjo podčrtam,
s poljubom oživim.

In me odnese noč

zplete v strah;
obup me vklene,
vlači v smrtno tiha in samotna brezna.
Povsem na dnu,
v precepu mrtvih kamnov,
živí me
tisti par besed
iz zadnjega pogleda.

Narišem belo piko.
Naj vsak si svoje sonce slika!

Vredne besede

Malo je vrednih besed,
malo, ki so na dlani,
na srcu, v očeh.

Malo, katerim odprem svoja okna
in jih na sonca robovih
pošljem v nebo.

Jož, to svetlo nebo,
jadro neskončne poti
proti Bogu
in dušam.
Moja bela stran papirja...

Moj svet
je skoraj prazna stran
in tvoja roka na njej.

M. Žitnik

Čarodejke (LI.)

LJUDMILA

To lirsko čuteče bitje le redkokrat potuje. Njene pesmi pa so kljub togemu bivanjskemu slogu in starinski miselnosti prežete z dinamičnostjo misli in zamisli! Gospa Komenski ji odtlej, odkar se je uresničila njena zbirka, večkrat telefonira, včasih jo celo povabi na čaj, tako da si Ljudmila upa napisati še drugačne pesmi, kakor jih je bila objavila. Drzne podobe iz vsakdanjega slovarja je opustila, išče nove poti, ki bodo od njenih dosedanjih bralcev terjale pogum, da tudi oni spremenijo svoje dosedanje pojmovanje, kako naj bo sestavljena dobra poezija.

“Nekaj drznih metafor si lahko privoščijo taki, kot je Šalamun, a ti imaš drugačno bralno sfero!”

“Jana Komenski trdi, da je obrabljena metafora podobna povsem obrabljenim copatam, tako mi je dala seznam pesnikov nadrealistov, iz katerih se učim, a se nisem še nič naučila. Razložila sem ji, da njene teorije ne ločujejo med epiko in liriko, da so nadrealisti kompot iz obojega, da mi ni bilo nikoli všeč pritlehno besedje, pa naj bo še taka redkost! ‘Mufaste slive’ ne spadajo v liriko, kvečjemu v epigrame in satire! Nič je ne more prepričati!”

“Kar požvižgaj se na tozadevne pridige! Ti imaš svoje bralstvo!”

“Prodali so vse zbirke... čeprav je res, da ste se z reklamo tako potrudili kot za nikogar doslej!”

“Če si še vedno v bližini navdiha, si zapiši vse besede, kot si to storila doslej! Politične pesmi pišejo drugje in jih objavljajo drugod!”

“Kaj naj odgovorim gospe Komenski?”

“Karkoli! Da nisi ustvarjena za divje metafore!”

“In če me bo ona potem kritizirala!”

“Te bodo drugi branili! A, saj se spomniš njenega aksioma, ko je rekla: Ta čas ni vreden mojega imena!”

In je pred mano čudno vprašanje.

“Je kakšna neznanka, ki ji je skazila sproščeno družabljenje?”

“Hm, skoraj bi rekla, da nekaj čenčajo, a saj veš, koliko teže imajo mestne čenče!”

“In kaj čenčajo?”

“Kako zoprna si, kadar te raznaša od radovednosti!”

“Naj se zjočem?”

“Tisti, ki je dolgo jokal pod mojim oknom, kot se reče, je bil pred leti srečno zaročen z gospo Komenski! To naj ti zadostuje!”

“Kaj je treba toliko skrivnostnih ovinkarjenj! Verjetno gre za posvetno osebo, ki rada dvori!”

“Se zgodi! Nekateri so nedostopni, drugi bi kar vstopali v tvoje privatno življenje. Trst sicer ni Dunaj, kjer mrgoli vohunov in poizvedovalnih agencij z vseh strani sveta, nekaj informacij pa je vendarle zahtevalo kar več bližnjih držav! Jana Komenski je bila tarča teh poizvedovanj vsled svojega literarnega dela in političnih idej, ki jih je rada izpovedovala izzivalno, v takem slogu, kot jo poznamo: “Ta čas preziram!” Omenjeni osebek, recimo, da je njegovo ime Pustjak, je prevaral marsikatero žensko, skrivajoč svoje resnične namere. Zakaj se je Jana Komenski prepustila zvijačam tako premetene ga človeka, je njena stvar. Nekoliko je bila kriva poletna sezona šager, ko se ljudje poveselijo, kar je v našem okolju redkost!”

“Ne verjamem, da je Komenskijeva hodila na šager!”

“Ni treba, da kaj verjameš, kar ti pravim.”

“Oprosti, ker prekinjam tvoje pripovedovanje! Saj tudi jaz hodim po šagrah in vedno srečam koga, ki me razveseli!”

“Pustjaka ne boš srečala, ker je umrl in odtlej se je marsikatera ženska zagrnila v žalost. Pustjak je bil veseljak, dober plesalec in po svoje modrijan. Na ljudske viže je sklobasal nešteto klanfarskih besedil, ki so jih pogostokrat po osmicah prepevali na lesenih klopeh. V svoji vasi je bil pravi spiritus movens, z zalogajem svojevrstnih političnih pripomb, ki so bile zagovor kraške zemlje pred prodirajočo asimilacijo...”

“Ampak to se je dogajalo pred desetletji!”

“Seveda, takrat namreč, ko ni prav nihče od nas slutil, kako naglo se bodo popolnoma slovenski zaselki ter stare vasi nastlali z odtujujo-

čimi industrijskimi objekti, katerih stavbe prav pogostokrat samevajo. Si kar predstavljam, kako je osvajal ošabno Jano z znanimi ekološkimi parolami, v katere sta verjela verjetno le onadva! Morda je pod vplivom te naše znane književnice Pustjakova domišljija skovala najbolj zabavne zgodbe. Publika je bila vanje zaljubljena, morda še preveč! Ženskam je obljubljal varianto veselega harema, napravil pa ni nič posebnega! Kot pravim; nekaj bizarnih vicev, spotakljivih pesmic za široka omizja, kjer so poslušalci čakali na njegov gromovniški glas - in to je bilo vse! Pa so ga osumili protidržavne dejavnosti in ga obrekovali! No, Pustjak je bil tako nepreviden, da se je oklenil neke polpismene delavke, ki ga je skušala pomiriti in spreobrniti. V njeni družbi je bil politično nevtraliziran. Toda, potem ko je bil predebatiral strašne dileme v objemu Jane Komenski, se je fant požvižgal na ideje nedorasle ženske. Takrat je bil stik s publiko že izgubljen, pa niti poguma ni imel več, da bi svobodnjaško zabavljal nad krivicami! Po tistem Jana Komenski ni več zahajala na družabna srečanja, kaj šele na šagre! Vtapljala je svojo žalost v literaturi, v sestavljanju esejev in pisanju predalne literature, skratka, postala je odljudna do zoprnosti! Če je pozneje tisti Pustjak podvoril tudi meni, je bilo to samo maščevanje... Tako nekako mislim..."

"Jana Komenski je s Pustjakom ali brez nje-ga imenitna osebnost. Brez njene pomoči bi še vedno tarnali, kako sodobna družba črti lirsko pesem!"

"Vsekakor."

"Kako je Pustjak odšel iz doline solz?"

"Bila je ena od tistih prometnih tragedij, ki redčijo ljudi."

Kar streslo me je! Ljudmila je to rekla s starčevsko hladnokrvnostjo. V njenih besedah je bilo nekaj nedorečenega. Morda pa se mi je le zdelo, da izraža brezčutje.

"Nekatere čenče so ga označile za nepopravljivega pijanca, drugi so o njem pravili, da je lažnivec, vsekakor vem, da ni bil lopov..."

NEVERJETNO

Nisem še snela šala z ramen, da bi se oblekla, ko je pozvonilo. Obisk ob tej uri?

"Morda motim, a sem si drznila..."

"Nič hudega, saj se dobro poznamo!"

Gizela je po filmsko elegantno urejena od tal

do vrha.

"Nisem telefonirala, ker ne maram, da bi kdo vedel, kod hodim."

"To je logično!"

"Kar ti bom povedala pa nima nobene zveze z logiko. Moja hči se hoče poročiti, čeprav se ji doma godi predobro, gospa Komenski pa bi rada potovala po svojih starih poteh, ondod namreč, kjer je delala v mladih letih!"

"Lepo!"

"Se ti ne zdi, da ni zame prav nič "lepo", se spakuje, "če me hoče moja desna roka zapustiti, namesto da bi prej končala univerzo!"

Najprej pomislim, da je Angelika imela kljub vsemu srečo in se je resnično zaljubila, a tega njeni materi nikakor ne rečem.

"Ja, najprej moraš prestati vse muke ob porodu, ko jih spraviš na svet, potem jih neguješ in vzgajaš, da si na stara leta skoraj ob pamet in zdravje, lepega dne pa ti kar tako "dajo odpoved". Ko sem možu predočila, kako je vse skupaj nespametno, me je hotel pomiriti, češ da je Angelika polnoletna in godna za zakon. Da je vse na svetu nepredvidljivo, in da je on popolnoma solidaren z njo!"

"Človek ima svobodno voljo!"

"Angelika je še premlada, in tako bo njen zakon, če ga ne preprečim, že vnaprej obsojen na razporoko!"

"Pa saj ni edina hči, saj bo s teboj vaš sin!"

"Felice ima vedno svoje družbe, športne tekme in mi doma nikoli ni pomagal."

"Kaj pa, če bi si namesto Angelike omislila gospodinjsko pomočnico, ki bi pospravljala?"

"Oh, vsi ste enaki in ne vidite dlje v prihodnost!"

"Pomisli, da sem imela pred kratkim dolg pogovor z Ljudmilo!"

"Upajmo, da bo napisala še drugo zbirko! Kako lepo je leteti v svobodni prostor njene poezije! A tu imam še drug predlog! Z Jano Komenski se odpravlja na njene stare poti! Greš z nama?"

"Na njeno željo, če ona želi, da se vama pridružim..."

"Ti si pred časom izletovala na Pohorju, torej bi krenile le nekaj kilometrov dlje!"

Usoda je milostna do Angelike, saj bova imeli s sopotnico dovolj časa, da jo prepričava, kako ne bo smela več ustrahovati svoje hčere. S to utilitaristično mislijo načelno pristanem, da pojdem na nepričakovano rajžo.

(dalje)

O tržaškem pristanišču

Avtor Guido Comari-Komar v intervjuju

Lani je založba Mladika izdala knjigo o tržaškem pristanišču in njegovi prihodnosti (G. Comari – Komar: *Tržaško pristanišče in sodobni blagovni promet, Mladika, 2005*), ki je naletele na pozornost strokovnih krogov. Njenemu avtorju smo postavili nekaj vprašanj predvsem o prekomejnem pristaniškem sodelovanju.

► V svojem delu o tržaškem pristanišču in njegovem prometu ugotovljate med drugim, da je Trst praktično brez neposrednega zaledja. Med prioriteta tržaških ekonomskih in političnih krogov bi torej morala biti skrb za novo pridobivanje zaledja, od katerega je bil Trst več kot pol stoletja odrezan. In vendar ni tako. Ali moramo to pripisati dejstvu, da v tržaški miselnosti še vedno lebdi nekakšen strah pred Slovenci, ki se je pojavil vzporedno s pomladjo narodov in je dobil zagon z razvojem mesta po odprtju Južne železnice? Ali je Slovenija res tako "nevarna", ali njena ekonomija lahko tako odločilno pogojuje tržaško prihodnost?

► Problema tržaškega zaledja sredi 19. stoletja preprosto ni bilo, ker je tržaško pristanišče imelo do leta 1918 za sabo vso Srednjo Evropo brez nobene meje vmes. In vendar je že tedaj v Trstu glavna italijanskih krogov delovala ne samo proti Slovencem, ampak tudi proti splošnim in gospodarskim interesom mesta, ki so imeli – kot vemo – svoje izhodišče na Dunaju. Naj ne pozabimo, da so že tedaj mestne oblasti protestirale proti gradnji Južne železnice in kmalu potem so nasprotovale tudi gradnji novega (današnjega starega) pristanišča. Po 1. svetovni vojni se je to zaledje korenito zmanjšalo, a ti krogi – ob tistem soglasju gospodarskih krogov iz severo-vzhodne Italije – niso spremenili svojega temeljnega stališča in še danes delujejo, čeprav v nekoliko manjši meri, v prid drugih in ne svojega mesta. Problem zaledja je postal neke vrste splošno opravičilo za dolgotrajno propadanje naše luke. Da razumemo, zakaj je Trst postal

Guido Comari-Komar

iz svetovno znanega pristanišča prava sirota, moramo poleg navedenega naštetih še kak drug razlog, in sicer nezadovoljivo vodenje gospodarstva s strani političnih krogov v vseh povojnih letih, pomanjkanje izkušenih podjetnikov in v zadnjih dveh desetletjih tudi konkurenco podjetnih Koprčanov. Ko govorimo o prometu preko tržaške luke, jemljemo v poštev mešano blago in pustimo ob strani surovo nafto, ki gre preko Trsta v Srednjo Evropo (letno okoli 35 milijonov ton), ker naftni promet zaposluje zelo malo ljudi. Navajanje Slovenije kot prave nevarnosti za Trst ne more v nobenem primeru priti v poštev in služi le zavajanju javnega mnenja.

► Govori se o potrebi, da bi iz vseh severnojadranskih pristanišč naredili integriran sistem, ki bi edini bil sposoben konkurirati severnomorskim lukam. In vendar je sodelovanje med Trstom in Koprrom za upravljanje sedmega pomola propadlo. Kako je to mogoče, ali ni kontradiktorno? Kdo je pravazaprav izgubil (govorice, da je Luka Koper izgubila dobrih 30 milijard starih lir, niso potrjene). Ali je res, da se Koper ni držal dogovora, po katerem bi moral svoj kontejnerski promet preusmeriti na Trst?

► Ni mi znano bistvo dogovora med Trstom in Koprrom kakor tudi ne izguba, ki jo je utrpela Luka Koper. Po mojem obstajajo nekatera gotova dejstva, ki jih še danes ni mogoče obiti, vsekakor je zelo malo verjetno, da se je Luka Koper obvezala preusmeriti svoj kontejnerski promet preko Trsta; po drugi stra-

ni ne smemo pozabiti na nezadovoljive trgovske prometne zveze med Trstom in zaledjem in pomanjkljivo organizacijo dela na sedmem pomolu. Ta pomol tudi ne razpolaga s primerno veliko površino za skladiščenje in niti z ustreznimi dvigalnimi strukturami. Smatram, da so politični razlogi le delno botrovali odhodu Koprčanov.

Kar se tiče konkurence s severnoevropskimi pristanišči, pa naslednje: v letu 2005 je promet zabojnikov preko štirih pristanišč – Hamburg, Bremen, Rotterdam in Antwerp – znašal skupno okoli 28 milijonov teu ali približno 300 milijonov ton mešanega blaga. (Teu je enota, ki označuje en mali zabojnik, dolg 6,10 metra, s srednjo količino tovora enako 10 tonam; veliki zabojniki, dolgi 12,20 metra, štejejo kot dva teu.) Tri severnojadranska pristanišča – Benetke, Koper, Trst (ne razpolagam s podatki za Reko) – so lani pretovorila približno 600 tisoč teu ali 2-3% prometa, ki je šel preko Severa. Poleg tega ni mogoče mimo dejstva da promet na Severu stalno narašča in da tam načrtujejo nove pomole ali celo pristanišča. V Rotterdamu imajo pripravljeno investicijo 2,9 milijard (!) evrov za izgradnjo novega pomola, medtem ko v Nemčiji preurejajo pristanišče Wilhelmshaven iz vojaškega v trgovsko.

Mislim, da je v tem pogledu povsem normalno iskati izboljšanje oziroma povečanje prometa tudi na Jugu - ali Severnem Jadrano - proti Srednji Evropi, saj nekatere razdalje govorijo v prid Jadrana (predvsem kar se tiče Avstrije, Bavarske in Madžarske). Nekateri v Italiji so trdno prepričani v sodelovanje med severnojadranskimi lukami, začeni s premierom Prodiem, ki je celo predlagal ustanovitev skupne naddržavne upravne enote za omenjene štiri luke. V tem sklopu bi bilo nujno zgraditi nove kontejnerske terminale in temeljito izboljšati prometne zveze. Pri tem se samo po sebi postavlja vprašanje, kako se bodo v tem oziru izrekli v Sloveniji, kjer so se do sedaj pokazali bolj mlačne, tako glede sodelovanja med lukami kakor tudi glede gradnje 5. koridorja.

► **Baje je tarifa za prevoz blaga od našega 7. pomola do Divače večja kot od Divače do Budimpešte.**

Kako je lahko Trst konkurenčen? Kaj lahko naredijo upravitelji? Kdo pravzaprav določa tarife?

► Vsaka železniška uprava je odgovorna za prevozne tarife na svojem ozemlju; v primeru prekomejnih prevozov so ustrezne tarife sad dogovorov med posameznimi železnicami. V primeru povezave med Kopro in Budimpešto je prišlo do dogovora med slovenskimi in madžarskimi železnicami; pri povezavi s Trstom je bilo treba dodati še italijanske železnice. V tem primeru smo bili priča nezadovoljivi rešitvi: za zelo kratko razdaljo od Opčin do tržaške luke (ali obratno), sicer pod pretvezo določenih minimalnih stroškov, so italijanske železnice postavile tarife, ki ni so mogle biti v nobenem primeru konkurenčne s tistimi proti Kopru. Še pred kakim letom je prevoz enega zabojnika proti Trstu stal vsaj 200 evrov več kot proti Kopru; danes ta razlika niha okoli 50 evrov.

Ker se prometni tokovi "gradijo" najprej z dogovori z različnimi ladjarji, katerim morajo nujno slediti zadovoljive tarife in z njimi povezane usluge, prva med vsemi tranzitni čas med luko in zaledjem, mora zmeraj preteči nekaj let, preden lahko pridemo do prvih zadovoljivih rezultatov. Tako imamo danes koprsko luko povezano z dnevnimi vlaki proti Ljubljani, Mariboru

in Budimpešti (za slednjo tedensko do 14 vlakov v eno smer in 12 vlakov v drugo). Koper do sedaj ni bil tako uspešen z avstrijskim zaledjem, kamor vozijo dnevni vlaki iz Trsta (od 6 do 8 tedensko). Trst pa do sedaj ni uspel s povezavo proti Budimpešti do katere tedensko vozi le en vlak oziroma dva.

► **Zakaj Luka Koper zavrača takojšnjo gradnjo komaj desetikilomske železnice, ki bi povezala obe pristanišči in vztraja s svojim drugim tirom? Ali se Koper boji "odvisnosti"?**

► Da Luka Koper išče vsa možna sredstva, da bi čimprej prišlo do dograditve drugega tira med luko in Divačo, je povsem razumljivo, ker bi s tem napravila velik skok naprej v ponudbi svojih uslug in še

Knjiga o tržaškem pristanišču.

pridobila na ugledu, ki ga uživa v srednjeevropskih gospodarskih krogih. V tem okviru naj spomnim, da v Kopru tudi govorijo o dograditvi novega – tretjega – pomola. Manj razumljivo je njihovo stališče glede železniške povezave s Trstom, kakor tudi glede 5. koridorja. Težko je soditi, če smo pred strahom “odvisnosti” ali pa zavesti oziroma dejstvu, da je Slovenija majhna država in da finančnih sredstev ni prav veliko na razpolago in je torej bolj pametno biti realist in si ne ustvarjati prevelikih utvar.

► **In nazadnje: ali bi gradnja dveh plinskih terminalov (eden na kopnem, drugi na umetnem otoku v zalivu) lahko imela negativne posledice za promet pristanišča?**

► Upam, da ne bo prišlo do dograditve ne zemskega in niti morskega plinskega terminala. Naj ne po-

zabimo, da če se je kdo spomnil na Trst za izgradnjo terminala, se je to zgodilo po vsej verjetnosti zaradi dejstva, da so zainteresirani dobili odklonilni odgovor drugje in sedaj iščejo srečo v Trstu. Tržaško pristanišče bi v primeru graditve plinskih terminalov bilo vsekakor še bolj osiromašeno, ker bi zagotovo še izgubilo na prometu.

Vsi zainteresirani pri tržaškem pristanišču – od politikov pa do odgovornih pri pristaniški oblasti – bi morali stremeti po izboljšanju sedanjih in po gradnji novih struktur, t. j. kontejnerskih terminalov, kar je bilo sicer že nekako nakazano pred meseci med pripravo novega regulacijskega načrta. Ostaja pa problem, kako najti zadostna finančna sredstva. In še nekaj naj dodam: staro pristanišče bi morali, proti pričakovanju nekaterih lokalnih krogov, preurediti v moderen mestni predel, kot so to že pred leti storili v Barceloni in Genovi.

S. Pahor

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Spomin na škofa Bellomija ob 20-letnici smrti

V sredo, 23. avgusta, je bila v stolnici sv. Justa v Trstu maša zadušnica za pokojnega škofa Lovrenca Bellomija. Daroval jo je škof Evgen Ravignani ob somaševanju velikega števila italijanskih in slovenskih duhovnikov. V svojo homilijo je vpletel tudi odstavek v slovenščini, kar cenimo in smo mu za to tudi hvaležni. Vendar smo slovenski verniki pričakovali vsaj eno molitev, prošnjo ali berilo v slovenščini prav v duhu pokojnega škofa, v čigar imenu smo se zbrali. To pa se žal ni zgodilo. Spet zamujena priložnost. Še ena. Po čigavi krivdi?

Po maši so vernikom ob izhodu delili publikacijo, posvečeno škofu Bellomiju, ki sta jo izdala škofijska Karitas in tednik Vita nuova in vsebuje tudi prispevke slovenskih avtorjev.

Pokojni škof Bellomi. Obe fotografiji sta bili posneta v Stranjah pri Kamniku avgusta 1. 1980.

Mitja Petaros

Heraldika na evrih

Odkar imamo opravka z evrom, smo gotovo opazili, da so risbe in podobe na evro bankovcih zelo anonimne in brezosebne, saj predstavljajo le razne arhitektonske stile, ne prikazujejo pa konkretnih umetniških objektov. Take so si pač želeli odgovorni evropski predstavniki, da se ne bi nikomur zamerili. Drugače pa se dogaja z averzi kovancev, ki jih je lahko vsaka država skovala po svojem okusu. Pri teh lahko opazimo, kako zelo so posamezni narodi vezani na lastne korenine in lastno zgodovino, čeprav jih globalizacijski pojavi silijo vse v isti kotel, vsaj v ekonomskem smislu. Tako je na evro kovancih marsikatera država skovala celo tisočletje stare heraldične simbole, s katerimi se istoveti njen narod, kajti čeprav je grboslovje staro skoraj celih deset stoletij, ni izgubilo svojega prvotnega pomena in čara. Tako tudi danes zelo pogosto vsepovsod naletimo na heraldične elemente, saj v današnji družbi, ki zelo poudarja vizualni vtis in neposrednost, so najrazličnejši znaki in logosi zelo razširjeni, marsikje pa se poslužujejo tudi pravih heraldičnih grbov ali vsaj njihovih prvin, ne nazadnje tudi na kovancih, tako da ni niti nastop skupne evropske valute - evra prekinil tradicije kovanja grboslovnih vzorcev na novce.

Razen Italije, Grčije in Francije, kjer so na kovancih najrazličnejše podobe, ki pa nikakor ne izhajajo iz grboslovnega področja (v Italiji in Franciji je to posledica izbire, da bi popolnoma pretrgali vezi s preteklo državno ureditvijo oz. z monarhijo, kajti grboslovje je v kraljevskih časih imelo zelo važen družbeni pomen), je ostalih 12 držav, ki sodelujejo pri projektu evra, nakovalo simbole, ki izhajajo iz heraldične tradicije. Te države lahko razdelimo v tri skupine: nekatere so upodobile vladarja (kar lahko seveda uvrstimo med heraldične prvine), druge so uporabile prvine državnega grba, tretje so nakovale popoln grb. V prvo skupino spadajo države, ki so upodobile sedanjega državnega vrhovnega poglavarja na vseh osmih kovancih (Belgija, Luksemburg, Nizozemska in Vatikan), in tudi tiste, ki so svoje kraljevo veličanstvo nakovale le na višjih vrednostih evro kovancev (Monako in Španija). V drugi skupini, v kateri so le nakazali lastni državni grb, ne

da bi ga popolnoma upodobili, so največkrat heraldično podobo nakovali na vsem drobižu (Avstrija, Finska, Irska in Portugalska), le Nemčija jo je prihranila za najvišji vrednosti. V tretjo skupino pa lahko uvrstimo le državi San Marino in Monako, saj sta edini nakovali popolnoma pristna heraldična grba vsaj na enem izmed svojih kovancev.

San Marino ima na kovancu vrednosti 1€ skovan popoln grb najstarejše države z republiško ureditvijo na svetu, ki jo je baje ustanovil kamnosek Marin 3. septembra 301, ko se je zatekel z dalmatinskega otoka Rab na Apeninski polotok, da bi se izognil verskemu preganjanju. Grb je upodobljen v klasičnem italijanskem stilu, narisan je namreč zelo realistično in figurativno v pristni italijanski heraldični tradiciji ter predstavlja tri stolpe (ki so postali simbol države: Rocca, Cesta in Montale) s peresom na vrhu na treh vzpetinah (ki so na grbu vse enako visoke, čeprav so v naravi oz. v resnici različnih velikosti; v simbolu so pač iz estetskih razlogov enake, kar se navezuje tudi na republiško ureditev, v kateri naj bi bili vsi enakopravni). Kot okrasa sta na desni strani lovorjeva, na levi pa hrastova veja (obvezna

Zgoraj: trije stolpi na grbu San Marina; spodaj: heraldični grb družine Grimaldi iz Monaka.

Harfa na irskem grbu (zgoraj) in finski heraldični lev s človeško roko nad krivo vzhodnjaško sabljo (spodaj).

okrasa italijanskih mestnih grbov), nad njim pa krona. Pod grbom je trakec, ki nosi latinski napis *LIBERTAS* (svoboda), geslo države, ki poudarja tudi njeno suverenost. Na vseh kovancih kneževine Monako zasledimo razne heraldične elemente: na stotinih višje vrednosti je nakovan jezdec v srednjeveški bojni opremi, ki so ga povzeli iz starega pečata vladajoče družine Grimaldi (uporabljal ga je že Karel I.), na centih nižje vrednosti pa je izrisan popoln heraldični grb družine, ki predstavlja dva z mečem oborožena meniha, ki držita grb na vsaki strani (po katerih je mala kneževina sploh dobila ime, saj legenda pripoveduje, da so jo ustanovili v menihe preoblečeni vojaki - iz latinščine *monacus*). Novca za 1€ ima portreta kneza in njegovega naslednika, na kovancu za 2€ pa je portret vladajočega kneza (ko so evro dali v obtok, je bil to Rainier III., ne vemo, če bodo letos ti dve upodobitvi spremenili, ker je po očetovi smrti kneževino prevzel prestolonaslednik Albert II.).

Kot že omenjeno, so le del grba (oz. brez raznih okraskov in atributov) nakovale nekatere druge države. Tako so Irci na svoj drobiž vtisnili harfo (vsi kovanci imajo isto upodobitev), ki že od nastanka grboslovja simbolizira zeleno irsko deželo, v spomin na narodnega heroja (Briana Boruja) in na krščansko povezavo z biblijskim Davidom. Na Finskem so na vseh stotinih nakovali svojega tradicionalnega heraldičnega leva. Čeprav je v grboslovju lev zelo pogosta upodobitev, je finska zver že od nekdaj nekaj posebnega. Rjoveči desno obrnjeni

dvignjeni lev ima desno šapo v obliki človeške roke, pokrite z oklepom, in nad levjo kronano glavo vihti meč, z zadnjimi šapami pa stopa po sablji krive oblike. Zgodovinsko gledano je ta grb približno iz leta 1580: lev je še iz časov, ko je bila Finska del Švedske, in se tako veže na švedsko grboslovje (in na dinastijo Folkung), ko je kralj Janez III. deželo povzdignil v nadvojvodino (tudi zaradi osebnega sovraštva do ruskega carja Ivana Groznega). Zanimivo je, da lev vihti navaden meč in tepta krivo sabljo, ki ima obliko orožja, ki so ga uporabljali pretežno na vzhodu (tudi tu je mnogo simbolike).

Tudi v Nemčiji so na kovancih evra višje vrednosti nakovali svoj tradicionalni narodni simbol, ki je vzeta iz državnega grba: orla z razpetimi krili. Heraldični orol je že star motiv na nemških novcih, tokrat pa so ga morda izrisali na nekoliko preveč "moderen" način, tako da ne izstopa zaradi estetike ali lepote upodobitve (ni ne naturalistično niti abstraktno narisano, zelo okrogle in debelejšje oblike, dokaj tog...). Verjetno so želeli z novo upodobitvijo poudariti nove čase (zaradi nove valute), ki se vsekakor navezujejo na tradicijo...

Portugalski evro novci so nekaj čisto posebnega, saj bi verjetno brez predhodnega opisa sploh ne vedeli, kaj so na njih nakovali. Na sredi vseh kovancev so namreč izrisani antični kraljevi pečati. Pečate obkrožajo simboli, ki so vzeti iz starodavnega državnega grba (ki je še danes v rabi, tudi na portugalski zastavi): sedem kamnitih stolpov in šest ščitov (imenovanih *quinas*), na katerih je na modri podlagi pet

Zgoraj: nemški orol (stiliziran na evru); spodaj: simboli na portugalskem grbu so na evru postavljeni v krog.

Avstrijski grb z državno zastavo so na evru upodobili z majhno zastavico (pod cvetom in letnico na sliki).

srebrnih krogov. Na drobižu so postavljeni tako, da so vsi stolpi na vrhnji strani, quinas pa na spodnjem delu, tako da obkrožajo pečat.

Tudi na evrih, ki jih je skovala Avstrija, najdemo majhno, a pomembno povezavo s heraldiko. Na vseh evro novcih je pač izrisana avstrijska zastava (ki ima iste barve kot avstrijski državni grb) v običajnih grboslovnih šrafurah (to je način upodabljanja barv s črtami in pikicami, ko se grbi rišejo v črno-beli tehniki). Zastava sama izhaja iz tradicionalnega grba, ki so ga uporabljali Habsburžani - dve rdeči lisi na srebrnem polju. Legenda nam razkrije, da so take barve uvedli, ko je imel začetnik rodovine Habsburžanov po neki zelo kruti bitki oklep popolnoma prekrit s krvjo pobitih sovražnikov razen na tistem mestu seveda, kjer je bil opasan s širokim pasom. Zastavica je na averzu evro kovancev postavljena ali pod oznako vrednosti novca ali pod letnico izdaje.

Ostale države, ki uporabljajo evro kot lastno valuto, so kot rečeno nakovale podobo trenutnega vladarja, na različne načine seveda (v Španiji, Belgiji in Vatikanu zelo realistično, na Nizozemskem in v Luksemburgu pa z modernejšim, le načrtanim portretom oz. s silhueto). Vatikan je doslej edina država, ki je bila prisiljena, da je spremenila prvotno podobo na obtočnih evro kovancih, saj je po smrti papeža Janeza Pavla II., katerega obraz je bil nakovan v prvih letih obtoka evra, nakovala novce z upodobitvijo Benedikta XVI., ki je tako duhovni voditelj vseh katoličanov in poglavar vesoljne Cerkve kot tudi vladar suverene države mesta Vatikan (*Status Civitatis Vaticanae*).

Mnoge države so s prevzemom evra opustile stoletja dolgo denarniško tradicijo v imenu boljšega gospodarstva in pospešene rasti. Očitno pa se niso želele popolnoma odpovedati svojim običajnim simbolom, tako da so z upodobitvami na evro novcih odlično povezale preteklost in tradicijo s sedanjostjo in s pogledom v prihodnost...

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je pravkar izšel zbornik UKMARJEV SIMPOZIJ V RIMU, ki sta ga izdali Slovenska akademija v Rimu ter Celjska Mohorjeva družba in ki vsebuje kar 28 referatov o liku tega velikega in svetniškega Primorca...
- da slovenski predsednik Drnovšek zaradi obregovanja ob Cerkev izgublja simpatije kristjanov, ki mu očitajo, da bivši poglavar totalitarne komunistične države ni upravičen dajati lekcije takrat od njegove države preganjani Cerkvi...
- da je v zadnjem času med najbolj brani knjigami v Sloveniji delo Angležev Johna Corsellisa in Marcusa Ferrarja (čeprav je izšlo v čudno majhni nakladi 600 izvodov) SLOVENIJA 1945, ki obravnava veliki eksodus na Koroško v maju 1945 in tragično usodo slovenskih domobrancev...
- da bi velikanski asteroid s premerom skoraj 400 metrov, ki so ga odkrili lani, lahko po ocenah astronomov čez 31 let trčil v Zemljo in da so strokovnjaki na nedavni konferenci v Londonu pozvali vse vlade na svetu, da pripravijo primerno strategijo za ta primer...
- da bodo na letališču v Tokiu odprli poseben hotel za hišne živali, ki bo lahko gostil 250 psov, mačk in drugih živali...
- da so v nedeljo, 7. avgusta, v hotelu Kompas v Kranjski Gori odprli razstavo Umetniki za Karitas, da bo to prodajna razstava slik umetnikov, ki so jih ustvarili v likovni koloniji na Sinjem vrhu nad Ajdovščino, in da bo pridobljena sredstva Škofijska Karitas Koper namenila za otroke...
- da je v italijanski reviji NOVA HISTORICA profesor Luca Pignataro iz Rima (nekaj časa je služboval v Trstu) objavil objektivni prikaz o vlogi slovenskih katoličanov med zadnjo vojno...
- da je prvak Socialdemokratske stranke, naslednice Komunistične partije, Borut Pahor ponovno priznal, da si je med vojno Partija kriivično prilastila ("uzurpirala") narodov odpor, po vojni pa uvedla nedemokratsko vladavino...

Ana Toroš

Izšla je druga pesniška zbirka Davida Bandellija

Razprti svetovi

V letošnjem letu je pri založbi Mladika iz Trsta izšla pesniška zbirka *Razprti svetovi*, katere avtor je David Bandelli, velik ljubitelj in dober poznavalec domače in tuje poezije, sicer univerzitetni diplomirani literarni komparativist in doktorant na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Goriški pesnik mlajše generacije je v svet poezije sicer vstopil že pred šestimi leti, z izidom pesniškega prvenca *Klic iz nadzemlja*, tudi ta je izšel pri založbi Mladika, kot pesnik pa je obenem zorel v številnih revialnih objavah in branjih na literarnih večerih.

V rojevanju zbirke *Razprti svetovi* je Bandellijevo pesništvo naredilo kakovosten in tematski premik. Dobilo je adekvatno pesniško obliko, ki se je harmonično spojila z vsebino, osredotočeno na pozorno opazovanje vsakdanjosti in iskanje komunikacije, ki bi razbila otopelost medčloveških odnosov in s tem tudi preseгла občutje odtujenosti in osamljenosti. Njegova pesniška misel torej ne more prezreti največje bolečine sodobne družbe, ki jo prikazuje s ščepcem ironije in samoironije, tipične za današnji čas, tako da se njegova pesniška beseda zlahka približa slehernemu sodobnemu bralcu.

V primerjavi s prvo zbirko, kjer še najdemo poskuse v smeri soneta, je ta zbirka formalno gledano že prečiščena in se predstavlja z enotno, izvirno pes-

niško formo, katere razpoznavni znak je pesnikov hoteni odmik od usklajenih verznihi načel in pesemskih oblik ter oblikovanje verza, ki je povečini sestavljen iz ene same besede, ki si svobodno izbira mesto na začetku, sredini ali koncu vrstice. V sozvočju s takšno oblikovanostjo pesmi je tudi Bandellijev jezik zavezan k iskanju novih besed in k izrekanju sveta v sintaksi osvobojeni ločil. Besede tako niso več del "zrutinizirane" stavčne logike, zato lahko bralec po lastni intuiciji razbira vezi med njimi in posledično ruši in nanovo vzpostavlja njihova pomenska polja. Ob branju pesmi se pokaže, da je takšna oblika za dano vsebino pravzaprav najprikladnejša, saj samosvoja verzna in sintaktična shema opozarjata na siceršnjo rutino vsakdana, v kateri ne zmoremo več občutiti malih lepot življenja.

V skladu s spoznanjem o "popolni formi brez vsebine" sodobnega časa je Bandellijev moto k zbirki, pravzaprav citat iz Matejevega evangelija: "Čujte torej, ker ne veste..." (Mt 24, 42), ki poziva bralce, naj prisluhnejo pesniški govorici, ki kljubuje sivini vsakdana in bralcu omogoči, da pod njo ugleda pozabljeno barvitost in radoživost življenja, torej tisto globlje bistvo, ki ga danes, v profanaciji vrednot, ne živimo več.

Tako že v uvodni pesmi *Opazovanja*, po kateri nosi ime prvi cikel, lirski subjekt išče "vlakna neopredeljivosti" in prisluškuje "svetovom iz tišine". Išče torej "razprte svetove", kjer se začinja človekovo bistvo, intima, svet čustvenih in čutnih odzivov. V tej razprtosti, v soočenju površinskega in globinskega sveta, pa naletimo tudi na bolečino, bolečo izkušnjo lirskega subjekta, ki v tej razprtosti slej ko prej ugleda tudi osamljenost in odsotnost ljubezni. Kot denimo v pesmi *Zaznave*, kjer lirski subjekt nazadnje pravi "spet si tako sam, tako preklemano sam".

Naslednji cikel, *Vsakdanjosti*, diši po preperemem, po nostalgicnih, pa vendarle vedrih utrinkih štu-

David Bandelli (levo) in mag. Ana Toroš na predstavitvi v Centru Bratuž v Gorici.

dentskega življenja. Govori o tem, kar je minilo in vendar še vedno živi, v zaprašenih zapisnikih in zbledelih slikah v študentskem domu, tako da še posebej nagovarja generacijo na pragu tridesetih. Obenem je ta cikl ravnopravno prek nostalgije tudi že prežet z občutjem minevanja, ki mu Bandelli kot protiutež postavlja rojstvo, trenutek svetosti, ob katerem se zavemo banalnosti, v katero nas potiska vsakdan. Ena takih preprostih pesmi, ki pa ravnopravno s svojo prvinskostjo zadene v ranljivo bistvo človeške nadržutosti, je pesem z naslovom *Pomembnosti*.

Rojstvo, ali "pomembnosti", kot temu pravi Bandelli, in na drugi strani občutek minevanja v času, ki je še izrazitejši v naslednjem ciklu, *In memoriam*, posvečenem Papežu Janezu Pavlu II. Smrt svetega očeta povečuje v lirskem subjektu občutek dezorientiranosti, po drugi strani pa v njem krepi željo po lastnem kvalitetnejšem duhovnem življenju. Ker gre v tem ozračju za kolektivno občutenje izgube duhovnega voditelja in skupno bolečino, se v tem ciklu izpoveduje množinski lirski subjekt. Tako denimo v pesmi *Zapuščina*. Toda temu skupnemu dvigu k mavrici, nenazadnje je ta cikl v samem središču zbirke, ki govori o razsredičnosti sodobnega človeka, sledi predzadnji, četrti cikl, *Pri(od)sotnosti*, ki je glede na čustveno ozračje v dialogu s prvim ciklom *Opazovanja*. Kot že naslov pove, pesnik v njem spregovori o soodvisnosti prisotnosti in odsotnosti; odsotnost ljubezni, pristnih medčloveških odnosov, komunikacije pomeni nujno občutenje praznine in izgubljenosti, kar Bandelli najprepričljivejše izpove v pesmih *Odsotnosti I* in *Odsotnosti II*.

Ob tovrstnem občutju praznine in sivine vsakdana se v lirskem subjektu kopiči še podobno razjedajoč občutek obsojenosti na življenje, v katerem je, kot zapiše Bandelli, le "stažist, ki ne pozna režiserja". Takšno občutenje nemoči, ki ne pusti živeti in izživeti sanj, kipi najizraziteje iz pesmi *Rekvjem za mojo generacijo* in je berljivo tudi v naslednjem, zadnjem ciklu *Minevanja*, ki pravzaprav zaokrožuje Bandellijevo pesniško misel. Konec ljubezni vodi v potencirano občutje osamljenosti in minljivosti ter v obujanje lepih trenutkov. Toda spomini so, kot pravi lirski subjekt, "le večno tekanje za časom", s katerim bežimo pred bolečo sedanostjo. V tem občutenju minevanja in iztekanju časa za pravilne začetke

Priznanje

Bil sem – spet – v
knjižnici
ko sem dobil
najvišje
priznanje za svoje
ustvarjanje

in iskal sem knjigo – nemara –
ki se ji ne spominjam naslova

tam ti zagledam na
prvi polici pod
napisom »poezija«
tisto mojo
pozabljeno zbirko

med balantičem in baudelairom

ni več prostora niti za ironijo. "Vse in nič je za nas ustvarjeno", pravi lirski subjekt v nadaljevanju cikla. A obenem dodaja, da "vse in nič tudi sami razkrajamo", in tako smo "rodovitna zemlja, na kateri uspevajo sence", in kar ostaja, so "neshojene steze".

Ne smemo pa spregledati, da živi že v ciklu *Pri(od)sotnosti*, poleg "velike praznine odsotnosti", tudi svetlejša plast ali nadgradnja tovrstnih, tesnobnih občutij, saj lirski subjekt v tem ciklu najde "vlakno neopredeljivosti", če se izrazimo z Bandellijevim poetičnim jezikom, ali v

vsakdanji govorici, lirski subjekt najde ljubezen. Tako denimo v *Pesmi za Marijo*, ki ima obenem pomenljiv naslov, namreč Marija, kot dekle, ki z ljubeznijo vstopa v življenje lirskega subjekta, in Marija, kot dekle s pridihom svetega, ki ga nosi v imenu. S tem se posredno nakazuje neprecenljiva vrednost, ki jo ima ljubljena oseba za lirskega subjekta v "zrutiniziranem svetu", saj edina zmora "razpreti svetove".

Ob ljubezni se lirskemu subjektu kot svetla, barvita plast vzpostavlja tudi pesniško poslanstvo. Že v prvi zbirki *Klic iz nadzemlja* ni bilo mogoče prezreti, da je lirski subjekt v Bandellijevi poeziji "pesmožer", ki je v neprestanem dialogu z literarnimi deli iz domače in svetovne književnosti. Tudi v *Razprtih svetovih* so tuji literarni svetovi lirskemu subjektu domači, saj o njih premišluje in se nanje odziva ob raznovrstnih življenjskih trenutkih. Obenem se v drugi zbirki pesemski subjekt tudi že izoblikuje v pesnika, ki ravnopravno prek pesniškega ustvarjanja uspe živeti svoje sanje. Tako denimo v pesmi *Priznanje*, kjer v knjižnici najde svojo pesniško zbirko med znanimi pesniki, "med Balantičem in Baudelairom", kot sam ponosno pravi.

Razprti svetovi Davida Bandellija so torej zrcalo našega časa in izrekajo njegovo najbolj čisto resnico v motivnih drobcih vsakdanjega življenja, ki smo ga že tako vajeni videti v sivi preobleki, da pozabljamo na njegovo barvito bistvo. Bandelliju je uspelo prepričljivo spregovoriti o prikriti bolečini sodobne družbe in obenem nakazati tudi tiste svetle žarke, ki to bolečino blažijo. Njegovi verzi torej spregovorijo o vsem tistem, kar sami intuitivno vemo, izreče pa lahko samo kvalitetna pesniška govorica. Bandellijevo je zagotovo.

Dve srečanji na Sv. Višarjah

Na Sv. Višarjah je bilo 6. avgusta 18. Romanje treh Slovenij, ki ga zadnja leta prirejata Rafaelova družba in Zveza evropskih izseljenskih duhovnikov. V Marijinem svetišču je vodil somaševanje škof v novi škofiji Murska Sobota dr. Marjan Turnšek, pela pa sta združena cerkvena zbora Prevalje in Ravne na Koroškem. Na srečanju je predaval prof. Kajetan Gantar, ki je razvijal misel dr. Lamberta Ehrlicha o Sv. Višarjah kot mejniku, ki narodov ne ločuje, temveč jih povezuje. Prisotne sta poleg prirediteljev pozdravila še državni sekretar za Slovence v za-

mejstvu in po svetu Zorko Pelikan ter poslanec Nove Slovenije Tone Kokalj.

V soboto, 19. avgusta, pa je bilo na Sv. Višarjah jubilejno, 25. Srečanje treh dežel, ki ga prirejajo videmska, ljubljanska in koprška škofija. Somaševanje na prostem je vodil eden izmed pobudnikov teh srečanj, upokojeni videmski nadškof msgr. Alfredo Battisti, ob drugih škofih in mnogih duhovnikih pa sta bila ob njem ljubljanski nadškof msgr. Alojz Uran in celovski škof msgr. Alois Schwarz. Molitve in petje so bili v italijansčini, furlanščini, slovenščini in nemščini. Geslo srečanja je govorilo o Mariji kot priči božje ljubezni in miru, zato so bili tudi bogoslužje in nagovori uglašeni na temo miru v svetu in utrjevanja sožitja med narodi.

Pred mašo sta bila na sporedu blagoslov obnovljenega svetišča in njegove neposredne okolice ter procesija s kipom Višarske Matere božje do mašnega prostora.

NAŠE BESIEDE

V Bardu je bil 30. julija Praznik emigranta, ki ga že 28 let prireja domača sekcija bivših izseljencev v sodelovanju z Zvezo Slovencev po svetu in občino Bardo.

Po maši so pri okrogli mizi predstavili dragoceno ljubiteljsko knjigo o terskem narečju, ki jo je pripravil Dino Del Medico. Zbral je 10.000 besed terskega narečja in jim slovarsko poiskal italijanski prevod, objavil je tudi krajevne pregovore, dokumentarne slike in pa uvodno besedo prof. Pavleta Merkùja.

Glede naslova slovarja (Naše besiede, italijansko - po našin) je marsikdo pripomnil, da je raba oznake "po našin" lahko dvoumna, ker z njo nekateri zanikujejo slovenskost terskega in drugih narečij v videmski pokrajini.

Spomini Franca Berceta

Takrat so ravno cvetele marelice. To je naslov iskrenih in živahnih spominov Franca Berceta – Žopanovega, ki se je rodil leta 1912 v Dornberku in je, narodno zaveden in trdno veren, preстал huda leta fašističnega zatiranja, služenja italijanske vojske, partizanstva v najbolj krvavih bojih po Bosni in drugih predelih Jugoslavije, a tudi povojnih razočaranj in "nevidnega boja z Udbo".

Knjigo na 164 straneh je po Berce-tovih zapiskih in pripovedovanju napisal, uredil ter v samozaložbi izdal sovaščan Milan Čotar, ki je napisal tudi spremno besedo in opombe ter poiskal slikovno gradivo.

PROSLAVI V BUENOS AIRESU

Junija sta bili v Slovenski hiši v Buenos Airesu dve osrednji proslavi politične emigracije, medtem ko so imeli tudi po skorajda vseh krajevnih domovih še po dve sorodni domači proslavi.

Dne 4. junija je bila spominska proslava na čast pobitih domobrancev in drugih žrtev komunizma. Maševal je delegat dr. Jure Rode. Slavnostni govornik je bil Franci Markež, odrski prikaz Živim ... mrtvim je režiral Damjan Ahlin, pevski zbor iz San Martina pa je dirigirala Lučka Marinček Kastelic.

Osrednji Praznik slovenske državnosti pa je bil na vrsti 24. junija. Obsegal je zahvalno mašo, pri kateri je pel dekliški zbor Milina pod vodstvom Mojce Jelenc. Med akademijo je imel slavnostni govor novi slovenski veleposlanik v Argentini prof. Tine Vivod, sicer aktivni član slovenske skupnosti v Argentini. Pozdravila sta kardinal Franc Rode, ki je bil ravno na obisku pri rojakih, in predsednik Zedinjene Slovenije Lojze Rezelj. Nastopili sta folklorna skupina s Pristave in solistka Ani Rode. Na ogled je bila tudi razstava slovenskih argentinskih umetnikov.

Priznanja Zedinjene Slovenije za leto 2006 so prejeli trije zaslužni javni delavci: šolnica Saša Hartman Golob, prosvetni delavec iz Mendoze Stane Grebenc in glavni urednik tednika Svobodna Slovenija Tine Debeljak ml.

Umrla pesnica Milena Merlak Detela

Na Dunaju je 10. avgusta umrla pesnica, pisateljica in prevajalka Milena Merlak Detela. Rodila se je 9. novembra 1935 v kmečki družini v Žibršah pri Logatcu in študirala primerjalno književnost ter psihologijo v Ljubljani, vendar se je avgusta 1960 z Levom Detelo umaknila na Dunaj, kjer sta se oktobra istega leta poročila.

V njeni liriki odmevajo predvsem zdomska, religiozna in bivanjska vprašanja. Pisala je tudi v nemščini. Z možem je postala pomembna posrednica slovenske literature v Avstriji.

Milena Merlak Detela je začela objavljati leta 1955. Po izselitvi je veliko sodelovala z zamejskimi in zdomskimi revijami ter radijskimi postajami. Po prvi knjigi Sodba od spodaj, ki je izšla pri njuni družinski založbi Sodobna knjiga leta 1964 v Trstu, je izdala še sedem knjig proze in poezije, pri Mladiki v Trstu Zimzelene luči (1976). Prejela je vrsto literarnih nagrad, tudi na literarnih natečajih Mladike v letih 1973, 1975 in 1976, leta 1979 pa avstrijsko nagrado Theodorja Körnerja.

ČASTNI DOKTORAT JOSEPHU SUTTERJU

Univerza v Novi Gorici je na Dobrovem podelila svoj častni doktorat ameriškemu Slovcu, 85-letnemu načrtovalcu letala Boeing 747 in nekdanjemu podpredsedniku družbe Boeing Josephu F. Sutterju. Sutter je imel tudi predavanje in vrsto srečanj v Novi Gorici ter Ljubljani.

PRAZNIK PREKMURJA V BELTINCIH

V Beltincih so 18. avgusta prvič slovesno obhajali novi slovenski državni praznik, obletnico združitve Prekmurja z matico.

V parku graščine je bila osrednja proslava z več kot 200 nastopajočimi. Slavnostni govornik, predsednik vlade Janez Janša, je obžaloval dolgoletno zapostavljenost Prekmurja ne le v naši skupni zavesti, temveč predvsem v gospodarstvu. Poklonil se je prekmurški zvestobi slovenstvu in izrednemu delu, ki so ga opravili tako protestantski kot katoliški duhovniki. Še pred slovesnostjo se je Janša udeležil tako bogoslužja, ki ga je vodil evangeličanski škof Geza Erniša, kot maše, ki jo je somaševalci daroval kardinal Franc Rode.

Janša je posebno pozornost posvetil pravicam manjšin v Sloveniji in za njenimi mejami ter nekdanjemu dobremu sožitju Slovencev, Madžarov, Romov, Nemcev in Judov v Prekmurju, deželici, ki je bila do leta 1919 - edina med slovenskimi pokrajinami - več kot tisoč let pod madžarsko oblastjo.

Umrl Drago Petaros

V bolnišnici v Trstu je 6. avgusta umrl starosta tržaških organizacij in zborovodij Drago Petaros iz Boršta. Rodil se je 31. decembra 1913 v Zabrežcu in dobil prvi glasbeni pouk leta 1929 pri Stanetu Maliču. Od naslednjega leta do lani je nato orgljal v borštanski cerkvi ter vodil njen zbor.

Ob tem je dolga leta vodil tudi posvetne zборе v Ricmanjih, Dolini, Borštu in drugje. Za svoje zvesto delo je leta 1990 prejel papeško odlikovanje.

Tabor SVS

V Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu pri Ljubljani je bil 15. julija že tradicionalni Tabor Izseljenskega društva Slovenija v svetu. Obsegal je slovesno somaševanje, kulturni spored in pa študijski del. Ta je bil tokrat posvečen problemu rodnosti pri Slovencih. Po posegih predsednika SVS Boštjana Kocmurja in državnega sekretarja za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorka Pelikana so za okroglo mizo nastopili strokovnjaki Branko Zorn, Maca Maček, Marko Kremžar in Tomaž Merše.

47. SLOVENSKI DAN V KANADI

Na Slovenskem letovišču v Boltonu pri Torontu v Kanadi je bil 2. julija 47. Slovenski dan, posvečen 15-letnici slovenske neodvisnosti in 100-letnici smrti pesnika Simona Gregorčiča. Po maši, ki sta jo darovala župnik pri Brezmadežni v New Torontu Tine Batič in p. Tomaž Podobnik, in kosilu je bila na vrsti proslava. Slavnostni govornik je bil novi slovenski veleposlanik v Kanadi Tomaž Kunstelj, v imenu mladih pa je spregovoril domačin Štefan Muhič ml. Na sporedu so bile še pevske in plesne točke.

Letošnjo nagrado Slovenske kreditne banke so na Slovenskem dnevu izročili zaslužnemu družbenemu delavcu Stanetu Kranjcu.

UMRL EMIL COF

V Rožmanovem zavetišču v Buenos Airesu je 26. aprila umrl najvišji preživeli domobranski častnik, podpolkovnik Emil Cof. Rodil se je 18. januarja 1912 na Dunaju v družini poštnega uradnika. Opravil je vojno akademijo v Beogradu, med vojno pa je bil prej pri Jugoslovanski vojski v domovini, nato pri domobranjih, kjer je bil med drugim poveljnik I. udarnega bataljona v Stični. V Vetrinju je kot poveljnik I. polka Slovenske narodne vojske, ko je postalo jasno, da prihaja do prisilnega vračanja v Jugoslavijo, odredil razpust svoje enote. Po izselitvi v Argentino je bil donedavna zelo dejaven v slovenskih organizacijah, med drugim 20 let tajnik krovne organizacije Zedinjena Slovenija, za katero je do leta 2000 tudi vodil pisarno.

UMRLA SLAVISTKA BREDA POGORELEC

Dne 20. julija je umrla ena izmed utemeljiteljic sodobnega slovenskega jezikoslovja, zaslužna profesorica slavistike na ljubljanski univerzi dr. Breda Pogorelec. Rodila se je 1. januarja 1928 v Ljubljani, študirala je v Ljubljani in Krakovu, leta 1955 pa kot asistentka nastopila na Oddelku za slovanske jezike in književnosti ljubljanske Filozofske fakultete. Leta 1985 je tam postala redna profesorica za slovenski knjižni jezik in stilistiko. Predavala je tudi na tujih univerzah in strokovnih srečanjih ter napisala vrsto razprav. Bila je med pobudniki akcije Slovenščina v javnosti leta 1975, ustanoviteljica in dolgo let predsednica Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik na ljubljanski univerzi.

Dvajsetletnica smrti Ludvika Klakočerja

Mešani pevski zbor Škrjanček leta 1950 s pevovodjem Ludvikom Klakočermjem (v prvi vrsti v temni obleki).

Iz daljne Avstralije je te dni prišla vest, da so se tam spomnili pokojnega Ludvika Klakočerja ob 20-letnici njegove smrti. Glasbeni urednik na Tržaškem radiu je po vojni nekaj let živel z družino v Trstu, kjer je ustanovil zbor Škrjanček in vodil cerkveni zbor pri Novem sv. Antonu. Tudi obe njegovi hčerki sta se lepo vključili v življenje tržaške slovenske skupnosti. V Avstralijo so se izselili leta 1957.

Ludvik Klakočerja se je rodil leta 1906 na Vetrniku pri Kozjem na Štajerskem. Ko je bil star eno leto, se je njegova družina izselila v Vestfalijo, tako da se je slovenščine naučil

še le po povratku v Slovenijo. Šolal se je na gimnaziji v Škofovih zavodih. Med vojno je bil kulturni urednik pri Slovenskem domu v Ljubljani in po umiku na Koroško se je do izselitve v Avstralijo ustavil v Trstu, kjer je sodeloval z Jožetom Peterlinom in drugimi, ki so obnavljali kulturno življenje slovenske narodne skupnosti na Tržaškem.

V Trstu se ga še danes mnogi spominjajo kot široko razgledane, izobraženega in plemenitega človeka.

Umrl dr. Marko Udovič

Po krajši bolezni je 11. avgusta na svojem domu v Trstu preminil javni in kulturni delavec, publicist in mecen dr. Marko Udovič. Rodil se je 9. januarja 1931 v Trstu v družini znanih gospodarstvenikov in narodnih delavcev.

Že v dijaških letih je bil zelo dejaven v Slovenski demokratični zvezi in nekomunističnih organizacijah, ki so zrasle ob njej. Tako je bil leta 1949 izvoljen za prvega predsednika dijaškega društva Zarja na Jadranu in določen za urednika njegovega glasila. Od ustanovitve leta 1948 je bil blagajnik, nato pa do smrti dolgoletni predsednik Slovenske prosvetne matice, urednik njenih zbornikov *Utripi* in drugih publikacij. Od začetka je bil sodelavec tednika *Demokracija*, član vodstva Slovenske demokratične zveze (več kot deset let je bil osebni tajnik njenega predsednika odv. Josipa Agneletta) in kasneje, do smrti, Slovenske skupnosti. Povojni slovenski politiki na Tržaškem je že v zrelih letih posvetil tudi svojo diplomsko nalogo iz zgodovine. Do konca je dejavno, a tudi kritično sodeloval v tržaškem javnem življenju.

FURMANSKI PRAZNIK

6. avgusta je turistično društvo Postojna priredilo furmanski praznik, ko so se župani Krasa, Brkinov in Notranjske pomerili v pripravi furmanskega golaža, poustvarjalci narodnozabavne glasbe so tekmovali v igranju na diatonično harmoniko, kinološko društvo je pripravilo predstavo o spretnosti – agility psov, društvo ljubiteljev starodobnih vozil pa je razstavilo svoje jeklene konjičke.

UMRLA ADA GABROVEC ČERNIC

V Števerjanu je 10. avgusta preminila 86-letna upokojena učiteljica in kulturna delavka Ada Gabrovec, vdova Černic. Že med vojno je obnavljala slovenski pouk v Brdih. Ob delu na šoli je potem orglala in vodila zборе po raznih krajih. Pisala je domoznanske članke za Števerjanski vestnik in Koledarje Goriške Mohorjeve družbe. Sodelovala je tudi v odboru domačega društva Francišek Borgia Sedej.

UMRL DUHOVNIK SILVO ČESNIK

V Duhovniškem domu v Šempetru pri Novi Gorici je po hudi bolezni umrl duhovnik Silvo Česnik. Rodil se je 5. januarja 1941 v Lokavcu, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1967 v Kopru. V letih 1968-75 je bil misijonar na Madagaskarju, nato je v Franciji prestopil k lazaristom. Delal je v Lurdu, za duhovne poklice in za Cerkev v stiski, a tudi med slovenskimi izseljenci. Ko se je leta 1993 vrnil med duhovnike kopske škofije, je tudi uradno postal izseljenski duhovnik v Parizu.

NAŠA DRUGAČNA ZEMLJA

Na Trbižu je bilo konec julija dvodnevno srečanje o slovenskem jeziku in kulturi Naša drugačna zemlja. Priredila sta ga občinska uprava in Slovensko kulturno središče Planika. Obsegalo je okroglo mizo o javni rabi slovenščine, kulturne točke in ogled stojnic s knjigami, obrtniškimi izdelki zgornjega Posočja in domačih izdelkov.

ŠOLSTVO V ARGENTINI

Na 59. občnem zboru Zedinjene Slovenije v Buenos Airesu so 23. aprila med drugim objavili podatke o stanju prostovoljnega slovenskega šolstva v Argentini. V letu 2005 je enajst sobotnih osnovnošolskih tečajev obiskovalo 448 otrok (od tega 384 v Velikem Buenos Airesu). Med njimi jih je bilo 80 špansko govorečih. (To naj velja tudi kot popravek in dopolnilo sorodne vesti v prejšnji Anteni!) Učni moči je bilo 103.

Petinštiridesetega srednješolskega tečaja se je leta 2005 udeleževalo 165 dijakov (ena dijakinja dopisno). Profesorjev za 8 predmetov je bilo 16.

40 let Fantov izpod Grmade

Moški pevski zbor Fantje izpod Grmade, ki ga od ustanovitve vodi pevovodja Ivo Kralj, je v soboto, 8. julija, s koncertom na domačiji pevovodje v Slivnem praznoval svojo 40-letnico. Koncerta se je udeležila množica prijateljev in uglednih gostov. Ob tej priložnosti so tudi predstavili CD ploščo *Grmada kres s posnetki*, ki sta jih ob raznih priložnostih posnela Radio Koper in Radio Trst A. Zgoščenko je predstavila urednica Nadja Kralj.

5. SLOVENSKI ZAMEJSKI SKAVTSKI JAMBOREE

V občini Tipana v Terskih dolinah videmske pokrajine je bilo od 27. julija do 6. avgusta veliko skavtsko srečanje - 5. Slovenski zamejski skavtski jamboree. Trideset let po prvem takem skupnem taboru v Pinedu v pordenonski pokrajini in 11 let po 4. zamejskem jamboreeju v Čes-soči so člani Slovenske zamejske skavtske organizacije iz Trsta in Gorice imeli v gosteh tudi zastopstva zamejskih tabornikov Rodu modrega vala, italijanskih katoliških skavtov AGESCI iz Gorice in Trsta ter Združenja slovenskih katoliških skavtov in skavtinj, zadnje dni pa še "stare skavte" in mlade "skavtske družine". Prvič so na jamboreeju skupaj taborili vsi člani vseh treh starostnih vej SZSO, prvič so imeli v gosteh tabornike in italijanske skavte. Na širokem območju so postavili sedem podtaborov. Skupno se je, zlasti na zaključnem tabornem ognju 5. avgusta in na sklepni maši ter zboru 6. avgusta, zbralo do 500 skavtinj in skavtov.

Pod geslom "Vsi za enega, eden za vse" so udeleženci pod vodstvom posameznih tabornih načelnikov in načelnic, duhovnih vodij ter načelnikov 5. jamboreeja Jadranke Cergol in Erika Ferfolje izvajali samostojne ter skupne točke programa. Na voljo je bila tudi Infotočka, na ogled razstave, izšle so dvojezična knjižica - nekakšen vodnik po taboru, brošura Zgodovina slovenskega zamejskega skavtizma in posebna številka Jambora. Vodstvo je pripravilo tudi posebni znački, majčko, dve razglednici itd. Filatelistično društvo Lovrenc Košir iz Trsta pa je pri poštni upravi oskrbelo dvojezični spominski poštni pečat. Gre za prvi dvojezični poštni žig v videmski pokrajini.

Zaključna maša na Jamboreeju (foto A. Černic).

SEMINAR ZCPZ

Med predavanjem škofa Bizjaka (levo) in na izletu pri Mariji Bistrici na Hrvaškem (desno).

Nad sto pevcev in pevk je bilo od 6. do 12. avgusta na poletnem pevskem seminarju tržaške Zveze cerkvenih pevskih zborov, tokrat v Čateških toplicah. Pevske vaje sta vodila Aleksandra Pertot in Gregor Klančič, orgelski tečaj pa Angela Tomanič. Udeležence je obiskal koprski pomožni škof Jurij Bizjak, ki jim je tudi predaval, vodil pa je še slovesno somaševanje v Čatežu. Na zadnji večer pa so v Čatežu pri maši in po njej nastopili tako pevci kot organisti in gostje.

Ocene

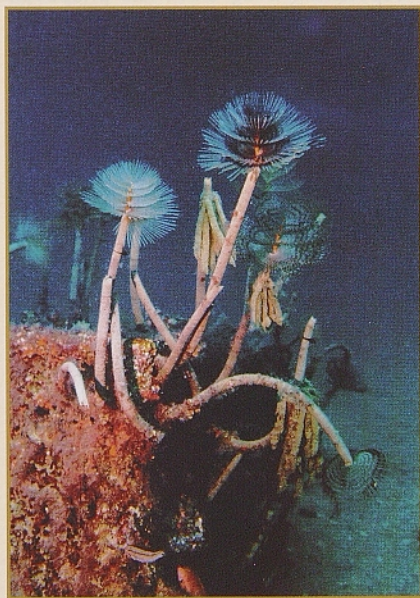
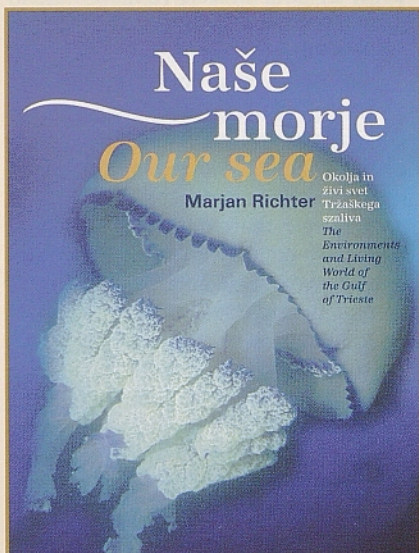
KNJIGE

MARJAN RICHTER

NAŠE MORJE

Okolje in živi svet
Tržaškega zaliva.

Piran, Sijart, 2005. 382 str.

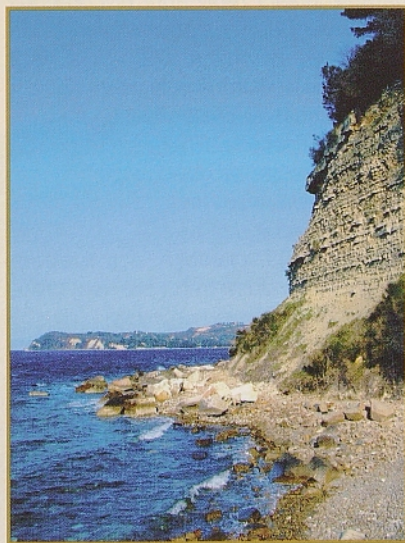

Platinica knjige *Naše morje* (zgoraj) in dve sliki, ki pričajo o lepoti in barvitosti naše slovenske morske obale.

Slovenci menimo, da je najlepše na Gorenjskem. Res je tam lepo, toda lepo je tudi drugod. Kaj pa naša le dobrih 40 km dolga morska obala, kjer se tudi v kopališčih močno pozna vpliv sosednjih industrijskih con? Nič kaj lepega mnenja nimamo o njej. Če pa želimo videti kaj lepega, moramo gledati bolj počasi. Če bi bilo dano opazovanje vsakemu, najraje s fotoaparatom tudi pod vodno gladino in na morskem dnu, bi se javno mnenje o naši obali močno spremenilo.

To je uspelo avtorju tu opisane knjige, ki je 50 let potoval, ogledoval, fotografiral, si zapisoval in shranjeval zbrane podatke. V tej knjigi je objavljenih le slabih 10% od 10.000 zbranih fotografij z obale Jadranskega morja, z morskoga obrežja in predvsem iz odprtega morja ter trdnega in mehkega morskoga dna.

Pokrajina in njen relief, sestava tal, različno oblikovane obale, raznoliko, pisano in endemično rastlinstvo ter živalstvo na kopnem in v vodi predstavlja čudoviti svet, katerega si ne moremo nagledati. Barvitost narave ni le med rastlinstvom na kopnem (in morskem dnu), pač pa tudi med živimi bitji v globinah morja.

Če si knjige ne boste kupili ali pa vsaj prebrali, pa Vam ne bo žal, če si jo boste izposodili in prelistali. Marsikoga bo zamikalo, da bi se še sam ogledal v naravi ta prečudoviti svet velikih in malih bitij.

Avtor je knjigo posvetil svojima učiteljema in prijateljema profesorjema Ivanu in Dušanu Kuščer, slovenskima pionirjema potapljanja, ki sta ga navdušila za potapljanje in mu s tem usodno zaznamovala življenjsko pot.

Ciril Velkoverh

JOŽE FELC

**OSVOBODITEV IN
ODREŠENJE**

Esejistični zapisi jeseni 2004,
pred državnozborskimi
volitvami

Mohorjeva družba,
Celje 2005

Ime Jožeta Felca, avtorja esejističnih dnevniških zapisov z naslovom *Osvoboditev in odrešenje*, ki so izšli letos pri Celjski Mohorjevi družbi, ni neznano na Slovenskem. Toda bolj kot po njegovih pripovednih in esejističnih delih ga ljudje poznajo kot edinstveno osebnost z nenavadno usodo, kot zdravnika psihiatra, ki je dvaintrideset let vodil Psihiatrično bolnico v Idriji, čeprav ga je kruta in mučna bolezen že pred dvajsetimi leti priklenila na bolniški voziček. Pričujoči zapisi so nastali jeseni 2004, ko je zanimal, da se je ob izteku mandata na službenem mestu znašel na neki življenjski prelomnici. Urejeni so kot dnevnik, ki gre od 7. septembra do 3. oktobra 2004, zapisani so torej pred zadnjimi državnozborskimi volitvami v Sloveniji, kar je zabeleženo tudi v podnaslovu knjige. Sam je nastajanje dela takole označil:

“Delo je nastalo hitro... Vsa poglavja, spisana in sestavljena na dan zapisa, temeljijo na aktualni doživetveni izkušnji, prav tako pa tudi na že zapisanih povzetkih mojih mentalnih akro-

bacij izpred nekaj let. Ti so se kar sami ponujali, da jih dramaturško vključim v tokratni ustvarjalni postopek. Zame je bil inovativen in kljub osameljenosti, v kateri je nastajal, na poseben način izzivalen. Ponujal mi je ponovno preverjanje že domišljenega in premišljenega.”

Razen dnevniških datumov imajo posamezna poglavja tudi poseben naslov, ki jih tematsko opredeljuje, tako npr. Draga, Demokracija, Vilenica, Dostojevski itd. V prvem sestavku izhaja iz doživetja študijskih dni Draga ob zadnjem obisku septembra 2004. Spominja se preteklih Drag, srečanj z organizatorji in drugimi udeleženci, pa tudi sitnosti, ki jih je imel zaradi obiskovanja Drage v časih, ko je bilo to v Sloveniji prepovedano. Utrinjajo pa se mu še vse mogoče asociacije, ko se z ženo Lejčko oddaljita na gmajno in se nato vrmeta na Idrjsko.

Ženina pomoč in njena diskretna navzočnost pride do izraza tudi v sestavku Pred spominsko ploščo, kjer Felc izpove: “Te dni še bolj doumevam, koliko so mi pomenili obhodi idrijskih grap in vasic, vožnja po potkah, ki jih ne bi poznal, če ne bi bil povsem privezan na zunanjo - predvsem Lejčkinjo pomoč.”

Nekatere teme posebno izstopajo in zaposlujejo avtorjevo razmišljanje. To so: lik Edvarda Kocbeka (spomniti se je treba, da so zapisi nastali ob Kocbekovi stoletnici), razmišljanje o pomembnosti motiva lepe Vide in vprašanje slovenskega narodnega značaja. Te teme se vračajo v različnih dnevniških zapisih kot vozlišča refleksije današnjega slovenskega intelektualca. Esej zase je sestavek z naslovom Dostojevski kot izziv za razmišljanje, v katerem se Felc strokovno ukvarja s patografijo velikega ruskega pisatelja.

V zvezi z avtorjevim odnosom do politike je smiselno navesti odlomek iz spremne besede, ki jo je prispeval Brane Senegačnik: “Ena od stalnic v knjigi so refleksivni pobilski o naravi in smislu (konkretne) slovenske politike, ki pa se ne sprimejo v širšo, prepoznavno celoto; ta se niti ne nakaže jasno, kaj šele da bi v Felčevih razmišljanjih zaslišali apologetične ali propagandne tone, povezane s konkretno politično usmeritvijo. Pravzaprav preveva vse njegove besede o politiki neprikrita averzija...” Navsezadnje je ta-

ka averzija presenetljiva pri človeku, ki je v času enoumja veljal za oporečnika, vendar je na različnih mestih v knjigi omenil izkušnje, ki so v njem izoblikovale nezaupanje do politike. Ob tem pa izraža pisatelj veliko zanimanje za zgodovinsko preteklost, za družbeno dogajanje, še posebej na slovenskem zahodu. Njegova družbena in narodna angažiranost pride tudi do izraza v zaskrbljenosti za preživetje prebivalstva na severnem Primorskem, glede na nizko rodnost, nestalnost tal in sosesčino bogateljskih tujcev.

Zaradi asociativnih prehodov od ene teme na drugo in zaradi številnih digresij branje teh dnevniških zapisov nikakor ni lagodno in nezahtevno. Dobro je, da je avtor besedilu dodal zelo pregledno serijo opomb, ki s primerno obširnostjo razlagajo, kdo in kaj so v tekstu omenjene osebe, ustanove, pojmi. Tudi kjer velja opomba znanim stvarjem, je zanimiva, ker razkriva avtorjevo gledanje.

Marija Cenda

OB KNJIGI PAOLA PAROVELA O ZGODOVINI SLOVENCEV

Če bi me Italijan vprašal, naj mu nasvetujem kakšno delo, ob katerem bi se lahko razgledal nad zgodovino slovenskega naroda, bi mu brez oklevanja omenil tozadevno publikacijo Paola Parovala, ki jo je prav ob vstopu Slovenije v Združeno Evropo, izdala tržaška Mladika. Naslov knjige se namreč glasi: *1400 anni di contributi storici del popolo sloveno alla stabilità, pace e sicurezza d'Europa - 1400 let zgodovinskih prispevkov slovenskega ljudstva k stabilnosti, miru in varnosti Evrope*. Podnaslov, če ga prevedemo, pa se glasi: *Zapiski o staro-slovenski prisotnosti v Evropi duha, mita in narave*.

Časnikarja, pisatelja in prevajalca Paola Parovala ni treba posebej predstavljati, a naj vseeno povemo, da gre za tržaškega italijanskega intelektualca, ki se je kot nihče drug zveljval v bitnost svojih slovenskih sosedov. Naj omenimo samo dve njegovi deli, prvo italijansko izdajo *Brižinskih spomenikov* ter delo *Izbrisana identiteta*, z registracijo stotin slovenskih priimkov v njihovi popačeni poitalijančeni obliki. Že iz binoma teh dveh knjig, ene zgodovinske, druge pa iz polpreteklosti, je

razvidno, da je Paolo Parovel intelektualec širokih razgledov in žive kulturne občutljivosti. Lahko dodamo tudi: umetniške občutljivosti, kakor kažejo na primer - v drugih publikacijah - njegovi zapisi o dveh naših tukajšnjih znamenitostih, o Timavi in o Repentabru.

A naj njegovo stilno živahnost predstavi tale odlomek iz prvih strani knjige: “Po svoji pokrajini in ambientu je Slovenija majhno naravno in skoraj neokrnjeno vesolje nevelikih mest, ljubkih vasi in starih gradov med hribi, griči, rekami, jezeri, gozdovi in šumami, kjer zaščitene živijo skoraj vse zvrsti evropske favne, vključno medved, jelen, volk in ris, in velikih sistemov votlin in podzemskih voda, v katerih biva znameniti slepi in stoletni “zmajev mladič”, Proteus.”

Odlomek smo podali kot primer živahnega, tipično romanskega pisanja, ki zna družiti znanstveni podatek s poetiko okolja. In v tem živahnem in prikupnem stilu je sestavljeno to delo, v katerem hoče avtor, kot sam pravi, izpostaviti pet glavnih dramatičnih momentov v evropski zgodovini, od srednjega veka do današnjih dni.

A oglejmo si vsebino knjige.

Potem ko avtor nakaže teritorialno in etnično stabilizacijo Slovencev med 6. in 11. stoletjem, preide k dobi med 15. in 17. stoletjem, ko se mu slovenska zemlja prikaže kot branik proti muslimanskemu osvajanju. Vendar pa bi nam Hrvati oznako “antemurale” osporavali. Drug slovenski prispevek k evropski zgodovini vidi avtor med drugo svetovno vojno.

Izvirnejši vtis daje drugi del knjige, pod naslovom *Zapiski o staroslovenski prisotnosti v Evropi duha, mita in narave*.

Prvi od teh zapisov se tiče *Brižinskih spomenikov*, ki jih avtor predstavi z nekakšnim navdihnjenim zanosom. Primer: “Zborsko branje prvega dokumenta ima izredno ekspresivno moč, tako kakor je moral odmevati in se dvigati v šotorih predromanskih cerkva in na odprtem nebu taborišč pred bitkami...” V zapisu *Med zgodovino in mitom* avtor označi like slovenskih knezov Boruta, Gorazda in Valkuna in se prepusti čaru Matjaževega mita, ki ga komentira tudi v okviru tedanje širše mitologije in ga ima za mesijanski simbol v tedanji Evropi. V naslednjem zapisu, ki obravnava ugrabljanje žensk in njihovo odvajanje na Vzhod, se us-

tavi ob dveh drugih znamenitih slovenskih mitih, ob primorski Lepi Vidi in ob koroški Miklovi Zali.

“Po sledeh predkrščanskih verovanj” je naslov naslednjega zapisa, kjer je govor o vlogi sakralnega slovenskega drevesa, se pravi lipe, o predkrščanskem bogu Triglavu, o mitičnem prebivalcu slovenskih gora Zlatorogu, o belih ženah. Avtorja je tudi prevzela legenda o “Devinski dami”. Na koncu so tega občutljivega pisca, ki se zna sproščeno gibati od prazgodovine do današnjosti, zamikale še tri slovenske, in to živalske posebnosti. Prva je kraški konj lipicanec s svojo habsburško slavo, drugi je pes, kraški ovčar, tretja žival, bolje živalica pa je čebela, slovenska ali kranjska čebela, latinsko *Apis mellifica carnica*.

Toliko o vsebini knjige, ki kljub ljudskosti pristopa ne izstopa iz območja dognanj zgodovinskih znanosti, kar je avtor tudi hotel poudariti s tem, da je knjigo na koncu opremil z navedbo zgodovinskih virov v raznih jezikih. Naj še dodamo, da je knjiga kar bogato poživljena z vrsto ilustracij, od zemljevidov do muzejskih predmetov in pesajžev.

A. R.

VLASTO KOPAČ
IVERÍ Z GRINTOVCEV
 Zbral in uredil
 France Malešič
 Ljubljana, Planinska zveza
 Slovenije, 2006. 238 str.
 (Med gorskimi reševalci, 6)

Vlasto Kopač je bil rojen 3. junija 1913 v Novi vasi pri Žireh. Kot sode-

lavec našega največjega arhitekta **Jožeta Plečnika** je risal mnoge njegove načrte, med katerimi so najpomembnejši načrti za ljubljanske Žale. Med vojno je bil glavni ilustrator ilegalnega tiska Osvobodilne Fronte. Po vojni pa se je kot sodelavec Zavoda za spomeniško varstvo zavzemal za ohranjanje stare pastirske arhitekture na Veliki planini - znamenitega arhitekturnega bisera brez primere. Pred koncem druge svetovne vojne so bile požgane, kasneje pa tudi obnovljene vse pastirske bajte na Veliki planini. Prav Vlasto Kopač pa je dosegel, da niso na Veliki planini zgradili velikega združnega doma, ter da je Preskarjeva bajta edina, ki je obnovljena v prvotni obliki - z ovalno lopo in odprtim ognjiščem ter, da je postala kulturni spomenik nacionalnega pomena. Izdelal je tudi urbanistični načrt za tamkajšnje turistično naselje.

Že od mladosti se je zaljubil v gore, postal alpinist in gorski reševalec. Bil je aktivni član mnogih planinski in drugih organizacij. Nekaj posebnega je njegova risba Panoramski pogled z Grintovca. Njegovo delo sta tudi načrta za Zavetišče pod Skuto ter spomenik planincem, padlim v boju proti fašizmu in nacizmu v Kamniški Bistrici. Z akademskim kiparjem **Marjanom Keršičem - Belačem** sta zgradila Iglu na Malih podéh. Zaradi velikih zaslug, ki jih je imel pri delu za slovensko planinstvo, je bil leta 1989 izbran za častnega predsednika Planinske zveze Slovenije. Pripravil je več razstav in napisal več člankov v Planinskem vestniku. Za knjigo, ki je izšla po njegovi smrti, je pripravil vse objavljene članke in jih temeljito dopolnil ali celo napisal nanovo. Med besedilom je odtisnjenih 221 avtorjevih različnih ilustracij (21 incialk, 70 vinjet, 36 risb in 81 fotografij ter 4 barvne priloge).

Avtor nam v knjigi pripoveduje o nekdanjih časih in preprostih ljudeh v naših gorah na južnem delu Kamniško - Savinjskih Alp. Besedilo nam priča o stiskah na-

ših prednikov, njihovi iznajdljivosti, trdoživosti in veselju do življenja, kakršnega nam je kazal avtor sam v vsakem trenutku. Opisuje velike in pomembne stvari ter dogodke, kakor tudi drobne, lahko bi si mislili nepomembne podrobnosti, kot so pečatniki za okraševanje trničev, drobnih sirovih hlebčkov. Posebnost v knjigi je 1120 krajevna imena, ki so še vedno vabliliva vzpodbuda s številnimi vprašanji za najrazličnejše strokovnjake.

Ciril Velkovrh

DRAGO LEGIŠA
NE ZAPEČKARJI,
AMPAK PROTAGONISTI
 Goriška Mohorjeva družba,
 Gorica 2005

Tik pred koncem preteklega leta je izšla pri Goriški Mohorjevi družbi knjiga z naslovom *Ne zapečkarji, ampak protagonisti*. Publikacija prinaša izbor iz dolgoletnega časnikarskega dela dr. Draga Legiša, ki je bil dobrih štiri-deset let odgovorni urednik tednika Novi list, nato pa prvi odgovorni urednik tednika Novi glas. Njegov naslednik na tem mestu Jurij Paljk je pospremil knjigo s prisrčno uvodno besedo. V njej je kot vezne niti ali stalnice Legiševega političnega delovanja in pisanja izpostavil predvsem “zavezo slovenstvu in izbrani slovenski besedi” ter “politiko v najbolj žlahtnem pomenu besede”.

Drago Legiša se je rodil leta 1925 v Devinu. Ob koncu preteklega leta je slavil svojo osemdesetletnico, zato je bil izid knjige tudi nekakšno praznično vezilo, ki mu ga je založba poklonila. Ustregla pa je tudi širokemu krogu bralcev, saj je vedno več takih, ki jih bolj zanimajo aktualne teme kot pa leposlovje.

V intervjuju za slovenski tednik Mag je Legiša leta 1999 tako povedal o svoji mladosti in svojem šolanju: “Izšel sem iz kmečke družine, za tedanje razmere premožne, in ostal naj bi na kmetiji ter jo prevzel. Toda stari oče je menil drugače, in sicer da naj bi se šolal, da nas Lahji ne bodo imeli za norca. Tako sem šel v italijansko gimnazijo v Trzič, od tam pa čez dve leti v malo semenišče v Gorico.”

Maturiral je na slovenski realni gimnaziji v Trstu. Na pravni fakulteti tržaške univerze je diplomiral iz političnih

Preskarjeva bajta na Veliki planini – 1666 m (foto Ciril Velkovrh)

ved. S politiko se je tudi aktivno ukvarjal. V časnikarstvu pa je opravljal službo časopisnega in radijskega odgovornega urednika na naši radijski postaji. V uvodnem intervjuju, v katerem sta mu zastavljala vprašanja Jože Horvat in Marko Tavčar, je na vprašanje: "Kateri od obeh medijev - radijski in tiskani - vam je dal več zadovoljstva?" tako odgovoril: "Pisana oziroma tiskana beseda se mi zdi nekako bolj solidna, v njej se lažje, če tako rečem, razgovoriš, kot pa v govorjeni, kjer je recimo v poročilih mogoče podajati bolj informacije, medtem ko pisana beseda ni le informativnega značaja. Se pravi, v tisku lahko oblikuješ neke ideje, stališča..."

Legiševi spisi so v knjigi urejeni v štiri razdelke. Prvi obsega njegov intervju s sedanjim tržaškim škofom ter predavanja o vidnih osebnostih naše preteklosti. V drugem delu so zbrani članki iz raznih letnikov Novega lista. Ponatis teh člankov je prav gotovo posebna zanimivost knjige, saj segajo nazaj do leta 1976 in obravnavajo pomembne dogodke iz sedemdesetih in osemdesetih let 20. stoletja. Branje teh člankov daje vtis o politični daljnovidnosti njihovega avtorja. V naslednjem razdelku je izbor člankov, ki jih je dr. Legiša objavljaval v dnevniku Slovenec in sicer v njegovi prilogi Sobotna branja. V teh člankih je želel približati bralcem v Sloveniji razmere v našem zamejstvu ter jih seznaniti s političnim življenjem v Italiji. V četrtem razdelku so natisnjeni nekateri članki, ki jih je dr. Legiša napisal za Novi glas. O zlitju Novega lista in Katoliškega glasa v en sam časopis je tako povedal izpraševalcema v že prej omenjenem uvodnem intervjuju: "Nisem skromen, če povem, da sem bil jaz pobudnik za nov tednik. Kmalu po osamosvojitvi Slovenije sem vse jasneje čutil, da nima smisla, da imamo dva tednika, ki sta si sorodna in izhajata iz istih krščanskih vrednostnih temeljev, zato se mi je zdelo potrebno sprožiti misel, da bi združili obe glasili v nov časopis, ki bi bil oblikovno in vsebinsko bogatejši ter tako imel več možnosti za prodor med bralce. Januarja leta 1996 je tako začel izhajati Novi glas." Izbor teh člankov gre od leta 1996 do 2004.

V celoti razgrinja knjiga široko sliko zamejske stvarnosti, boja za narodnostne pravice, za zaščitni zakon, pa tudi prizadevanj za demokratične

vrednote in za strpno sodelovanje znotraj različnih komponent manjšine. Še posebej so izpostavljene nekatere ključne teme, ki jih je dr. Legiša v svojem delu rad poudarjal, npr. Zavze-manje za to, da bi v ravnanju z manjšinami države upoštevale neko mero recipročnosti.

Ob avtorjevi kulturni in politični razgledanosti prideta do izraza njegov stvarni značaj in trezna presoja. Kot primer za to bi lahko navedli npr. njegovo oporekanje stereotipnemu mnenju, da "številčnost neke manjšine ni važna", ter poudarjanje, da je za manjšino vez z matico bistveno pomembna.

Iz knjige je mogoče izpeljati tudi etična sporočila, kakršno je npr. Legiševo pojmovanje lastnega poklica. Navajamo njegove besede: "Moja dolžnost (je) pomagati ljudem pri izpopolnjevanju, osebnem razvoju, napredovanju, ozaveščanju. Skušam jim pomagati, da bi postali enakopravni in v prostoru, kjer živijo, tudi prave osebnosti. Časnikar pri tem čuti strast do poklica. Ker sem se dolgo let ukvarjal s politiko - v domači občini sem bil skoraj enajst let župan - sem se skušal na tem odgovornem mestu ravnati po svojih načelih. Kdor se namreč poda v politiko, se mora zavedati, da mora v njej predvsem služiti drugim."

Poleg zgodovinske vrednosti ima knjiga torej tudi vzgojno žlahtnost.

Fotografsko gradivo, ki bogati knjigo, prikazuje avtorja v družinskem krogu in ob nastopih v javnosti.

Marija Cenda

VINKO RODE TEMNO ZELENJE

Celjska Mohorjeva družba je v lanskem letu natisnila zbirko izbranih pesmi in proznih zapisov z naslovom *Temno zelenje*. Verzi so vzklili daleč od slovenske narodne meje, saj so bili zapisani v daljni Argentini izpod peresa zdomskega pisatelja Vinka Rodeta, ki je bil v Buenos Airesu dolga leta tajnik osrednje zdomske organizacije in je urejal kulturno revijo Meddobje. Pesmi in zapise je zbral in uredil literarni zgodovinar France Pibernik, ki je izboru dodal še spremno besedo.

V življenje človeka se včasih kar naenkrat prikrade usodni trenutek, ki prevrne vsakdanjo ustaljenost, očara

pridobljene privrženosti, odpre nemirne poti negotovosti in odkrije svet s temne strani, da je nadaljnji življenjski čas le zatikajoče stopicanje skozi ozke laze. Bolečo zaznamovanost je v pesnikovo bivanje vnesel občutek brezdonskosti, ki se je v Rodeta vgnedil leta 1945, ko je še kot doraščajoči otrok zapustil rodni dom in se skupaj s starši podal v begunstvo. Najprej se je družina nastanila v taborišču Judenberg, kasneje v taborišču Peggett pri Lienzu, nazadnje pa se je dokončno odselila v Argentino. Nastopil je čas bridkih neizrečenih slovesov in nemih pozdravov, ko se je v tujini izrisala nepremostljiva razdalja in so zavladale boleče ločitve, katerim so sledila neprijetna omahovanja in stesnitve. Domovina je postala nedosegljiva izgubljena dežela, ki je sčasom vsebolj bleдела in se obešala na spomine. Toda slednji so vselej nepredvidljivi in muhasti, ko po mili volji doživeto razširijo, malenkosti razpredejo, marsikaj izbrišejo in izrišejo izgubljeni planinski raj, ki se lesketa v toplem soncu, skozi katero zašviga vonj po posušenem senu ali zaklopota konjska praznična vprega. Take sanjske in raznežene domovinske vizije je avtor opisal v pesmi z naslovom Očetu in materi, kjer se lirski subjekt staršema zahvaljuje za vse nesebične danosti.

Otožna domotožna misel se v tujini stalno spreminja, večinoma se prelevi v silno in brezupno hrepenenje po rodni grudi, ki se zajedalsko polašča pesnikovega srca, da misli okamenijo, kot je pesnik zapisal v pesmi Domov. Občutek nepovratnosti se namreč vsi dra v zavest in tam nabija boleče grenkobe ob vednosti, da je pesnika domovina imenovala za izdajalca in ga obsodila na absolutno begunstvo. S tem, pravi Vinko Rode, se je v dušo predčasno naselila smrt. Po drugi strani pa prav iz te presekanosti nenehno rastejo povezanosti s Slovenijo. Potreba po stiku s prvotno domovino se pojavi kot pismo iz Evrope, kot iskren pogovor v slovenskem jeziku z drugimi begunci ali le kot spomin iz brezskrbnega otroštva. Končno domovinske sanje najdejo pravo potešitev, ko se zemlja vrti v letu 1992 in pesnik Vinko Rode poleti čez Atlantski ocean v Slovenijo. Ob tej priliki pesnik napiše potopis o vračanju v domači kraj z naslovom Nazaj v planinski raj. V rodni hiši pesnikova razbolela iden-

titeta prehaja v družinsko posplošitev, ki se podkrepi s skupinsko silo usode in zadobi nove veličine. Samota izgnanstva se preusmeri v zavzeto premagovanje brezdomskih muk. Na rojstnem domu v kmečki hiši na Rodicah pri Domžalah se po 47 letih sreča s petimi od sedmih otrok, dva sinova iz iste hiše sta namreč prerano zapustila ta svet. Tone je obležal v pampi, Andrej pa je v vojnem času izginil v brezno nekje v Hrastniku. Ostali, za vselej razpršeni po svetu, se v toplem poletnem dnevu vrnejo v rodno izbo, kjer jih pričaka brat Nace, čuvaj domačih zidov.

Rodetovi verzi pogumno posegajo v presunljivo odisejado begunca, vendar pesnik izseljeniškim utesnjenostim ne dovoli, da bi dokončno spodrezale svetlo jedro njegove osebe. Zato bivanje v tujini ni le sizifovsko prenašanje težke usode, temveč temeljit notranji spopad z novo stvarnostjo. Pesnik se z verzi rad poda skozi nepoznano pokrajino San Estebana, Escobara in Punille. Novo okolje opiše kot brsteči prostor, polno nabreklih planjav in deviških neobljudenih travnikov, zaključen s plažami iz ognjenega peska, ki požrešno vpija atlantske vode. Krajinarski opisi očarajo bralca s pestrostjo barv in podob, vendar se pesnik z njimi ne zadovolji in pogosto prehaja v položaj iskrenega notranjega dojemanja kraja, ko z rimami sledi vizijam, izsanjanim v preteklosti. Čuti odmev ugonabljanja davnine, ki prodira iz razpadajočega zidovja, se spreha po zapuščenih suhih podstrešjih in se zateče v puščavsko brezveterje. To so glasovi prvotnih naseljencev, ki so se vselili v sivo skalo in žvižgajo iz zapuščenih mlinov, da jih sprehajalec zasliši in se zamisli nad časom, nad vekovi, nad smrtjo.

V knjigi Temno zelenje so napisane zgodbe o zelenem življenju, ki po vsaki odmrznitvi požene novo rast, kar poudarja zelena lesketajoča voda na platnici.

Vilma Purič

KAJETAN GANTAR UTRINKI UGASLIH SANJ

“Srečen človek sem”: če to ne samo reče, ampak večkrat zanosno ponovi mlad človek, posebno mlad zaljubljen človek, takšna izpoved ni presenetljiva. Drugače je, če tiste besede

najde bralec zapisane na koncu knjige spominov petinsedemdesetletnega avtorja, v našem primeru Kajetana Gantarja, pisca avtobiografskega dela “*Utrinki ugaslih sanj*”, ki je pravkar izšla pri Slovenski Matici v Ljubljani. Knjiga bi morala opozoriti nase s svojim vedrim optimizmom, saj je v našem depresivnem času več kot izjemen.

Dr. Kajetan Gantar je vodilni slovenski klasični filolog, naslednik slavnega Antona Sovreta ne samo kot profesor grščine na ljubljanski filozofski fakulteti, ampak še bolj kot nadaljevalec njegovega prevajalskega dela iz obeh antičnih književnosti. Zdi se celo, da je po številu prevodov Sovreta prekosil. Vsekakor ga je prekosil po svoji publicistični kulturni dejavnosti, se pravi z nešteti strokovnimi članki, uvodi in podobnim. Naj kot primer navedemo njegovo zadnjo tovrstno objavo, spremno besedo k prevodu drame grškega tragika Aishila “*Sedmerica proti Tebam*”, ki jo je prevedel pisec tega poročila.

Kako je Gantar prišel do knjige, o kateri govorimo in ki jo je podnaslovil “*Spomini na mladost*”? Ideja mu je vzniknila na družinski proslavi njegove sedemdesetletnice. Takrat mu je vnučinja Maja zrecitirala pesmico, ki mu jo je sestavila žena Roža in katere kitičica se glasi: “*Naj ti delo bo v veselje, - daj, izpolni naše želje, - usliši prošnje vse družine - in napiši že Spomine!*”

In ti spomini so zdaj tu, očarljivo berljivi, slastno informativni, a tudi dokumentarno zanimivi za tisti dramatični čas, v katerem je bilo Gantarju živeti.

Po očetu je Kajetan Gantar Primorec. Ded je bil idrijski rudar in oče je končal srednjo šolo v Idriji - in v knjigi je fotokopija njegovega takrat še dvojezičnega - italijansko-slovenskega maturitetnega spričevala s tamkajšnje Državne višje realke iz leta 1921. Potem je končal filozofsko fakulteto v Ljubljani, a ker zanj v fašistični Italiji ni bilo zaposlitve, je začel svojo šolsko kariero v Celju. Med zanimivejše strani v knjigi spadajo opisi Gantarjevih otroških let v napetih odnosih s celjskimi Nemci. Takoj po Hitlerjevi okupaciji je Gestapo odpeljal očeta kot slovenskega nacionalista, mati pa je ostala sama s šestimi otroki. Tako se je po njenem nasvetu - bala se je tudi, da malega Kajetana nemška šola ne bi spremenila v janičarja - preselil pod

manj barbarskega okupatorja, k stari materi na Karlovško cesto v Ljubljani.

Tam se je kot ministrant v bližnji cerkvi sv. Jakoba prvič srečal z jezikom svojega prihodnjega poklica - z latinščino, pot svoje izobrazbe pa je začel na Škofijski klasični gimnaziji, ki se je bila iz Šentvida, spremenjenega v nemško vojašnico, preselila v Barogovo semenišče v Ljubljani. Poglavja, ki sledijo, so izredno zanimiva, saj dopolnjujejo podobo tistih vojnih let, v glavnem prikazanih v enostranskem komunističnem ključu. Naj omenimo samo poglavje “*Čudni sestanki pri stari mami*”, kjer njegov stric, navdušen privrženec Osvobodilne fronte, ogorčen očita vodstvu likvidacijo četnikov, torej vojakov legalne vlade, po kočevskem procesu: čez teden dni pa pride po strica Gestapo in ga odpelje umret v Dachau. Še srhljiveje učinkuje poglavje “*V zavodu sv. Stanislava*”, kjer se avtor spominja, kako so neke noči Nemci odnašali iz zapuščenih grobnic nekdanjega pokopališča pri sv. Krištofu orožje, ki ga je imela tam spravljena domobranska ilegala. Glede na to, da je v istem času prišlo do aretacije skupine filozahodnih domobranskih oficirjev, ima ta zapis svojo širšo zgodovinsko težo. V poglavju “*Moji starši in OF*” bralec zve, da je njegov oče, zelo veren človek, bil krščanski socialist, ki pa ga je terorizem Osvobodilne fronte odvrnil od nje in ga v maju 1945 pognal čez mejo na Koroško. Pretresljiv je opis slovesa od družine. Na materino pobudo se je bolehnemu očetu pridružil mladi Kajetan, tedaj dijak. Tudi ti dramatični dogodki so za bralca zelo privlačni, z zanimivimi dopolnitvami že znanega, na primer, kako so bili Angleži v svoji okupacijski coni do beguncev dosti bolj trdi in tudi surovi kakor Amerikanci v svoji. Dalje se slastno berejo poglavja o Kajetanovem bivanju na kmetih v tirolski vasi Arnas, še posebej pa njegovo šolanje na begunski gimnaziji v Peggezu, ki jo je vzorno organiziral dr. Božidar Bajuk in na kateri so učili odlični profesorji kakor na primer znani arheolog in umetnostni zgodovinar dr. Rajko Ložar. Med profesorji je bil tudi Maks Šah, ki je pozneje učil na slovenskih šolah v Trstu. Zaradi pešajočega zdravlja je začel Kajetanov oče misliti na vrnitev domov, a si ni upal. Kajetan se je opogumil in si sam drznil čez mejo, da bi zvedel, kakšna je stvarna situacija in

ali bi bilo očetu svetovati vrnitev. Dobil je zagotovila, da oblast nima ničesar proti očetu in da lahko takoj nastopi službo kot profesor. Dejansko pa je bil potem zavrnjen pri vseh ravnateljstvih in je s težavo dobil službo v zanj daljni Stični, pa ne kot učitelj ljubljene slovenščine, ker da je bila "ideološka", ampak nemščine in francoščine. Podobne težave so čakale sina, ki so mu po vojaščini v Zaječaju - tam se pripoved razsvetli v ganljivo ljubezensko idilo - onemogočili študij v inozemstvu. Za eno leto je moral na gimnazijo v Ptuj. Po naklonjenosti profesorjev Sovreta in Grošlja je lahko doktoriral in si tako utrl pot v akademsko kariero, mesto na Akademiji znanosti pa mu je prinesel šele konec komunističnega režima.

Avtor zaključuje knjigo z opisom čustvene poti, ki ga je pripeljala do zakona z Rožo Debevec, hčerko znane ljubljanskega zdravnika dr. Debeveca.

Knjigo je kot rečeno izdala v svoji redni letni zbirki Slovenska Matica, opremil pa jo je Pavle Učakar. Izid knjige je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

A. R.

RAZSTAVE

SKUPINSKA RAZSTAVA ČLANOV DRUŠTVA ZA UMETNOST KONS

Društvo za umetnost KONS ima za sabo že več kot eno celo leto organiziranega delovanja. Ni prvič, da se v našem prostoru pojavlja želja po povezovanju med umetniki. Takoj po drugi svetovni vojni so se slovenski umetniki srečevali v Galeriji Scorpione, na začetku sedemdesetih let se je osnovala Grupa U, nato so umetniki ustanovili Društvo slovenskih likovnikov. Dediščino vse te bogate preteklosti je zdaj prevzela nova organizacija s preko sedemdesetimi člani, odprta pa je vsem, ki se zanimajo za umetnost: to so lahko slikarji, kiparji, fotografi, grafični in multimedijški oblikovalci, režiserji, amaterji in ljubitelji umetnosti.

Društvo je v preteklem letu organiziralo veliko stvari in razpredlo bogato

dejavnost: mesečna srečanja, julija leta 2005 prvo skupinsko razstavo v Lonjerju, izlete in obiske razstav. Izoblikovalo si je spletno stran, uredilo informativno okence v prostorih Slovenskega informativnega centra v prtiličju Narodnega doma in še marsikaj drugega. K organizaciji je pristopilo veliko že uveljavljenih umetnikov, za predsednika pa je bil izbran umetnik Franko Vekjet.

Tokrat so člani društva KONS pripravili skupinsko razstavo z naslovom 50 krat 50. Namesto kake skupne teme je bil namreč določen format, popolnoma svobodna pa je bila izbira tehnike in izraznega sredstva. Zaželelo je bilo, da se umetniki predstavijo z novim izdelkom, že sama določitev neobičajnega formata pa je ustvarjalce dejansko prisilila, da so se podredili tej zahtevi. Veliko število sodelujočih je organizatorjem narekovalo razstavo v treh prostorih: in sicer v Galeriji Tržaške knjigarne, v Gregorčičevi dvorani nad njo in v bližnji Peterlinovi dvorani. S tem so se ne le premaknili v mestno središče, kar ima nedvomno velik simboličen pomen, ampak tudi ovrednotili te razstavne prostore.

Odprtje razstave je bilo 22. aprila, udeležilo pa se ga je res lepo število obiskovalcev, ki so se po slovesni odprtvi v Tržaški knjigarni lahko selili iz kraja v kraj in se seznanili z ustvarjalci in njihovimi deli.

Ob že uveljavljenih umetnikih so se nam predstavili tudi mlajši, ki šele ubirajo prve korake na zahtevni poti umetnosti. Starostni razpon je zato nujno širok, tako da imamo pred sabo dejansko lep prerez sedanje ustvarjalnosti in raznolikega izražanja. Večina ustvarjalcev izhaja iz Trsta in okolice, nekaj je Goričanov, iz Slovenije pa prihajata dve mladi ustvarjalci. Razstava obsega skoraj štirideset del, med katerimi prevladujejo slikarska dela, dalje so prisotne tudi številne fotografije, medtem ko se je manjše število umetnikov odločilo za kiparske izdelke. Rdeča nit je torej le format.

In kakšna so pravzaprav ta dela? O vsakem bi bilo pravilno povedati nekaj več kot priložnostno predstavitev, vendar je to na tem mestu nemogoče, zato je nujno nekoliko poenostavljati in posploševati.

Bogomila Doljak potrjuje svoj smisel za bistvenost izraza in lepoto gladkega lesa, Robin Soave poudarja žel-

jo po dinamičnosti, medtem ko mlada Megi Uršič Calzi usklajuje kiparsko oblikovanje s svojo predanostjo tehniški mozaika. Vrsta umetnikov je obdelala slikarsko ploskev z dodajanjem reliefnih elementov, kot bi iskali sintezo med slikarstvom in trodimenzionalnostjo. Lahko bi rekli, da se kot slikarji spogledujejo s kiparstvom. Tako je na primer Štefan Pahor prilepil na podlago odrabljene kose kompjuterja in jih prebarval, da so komaj razpoznavni, Betty Starc pa je dopolnila svojo sliko z elementi, ki jih je našla v naravi. Franko Vekjet se je tudi tokrat poigral s pomeni in pomešal povsem navadne prvine, kot sta na primer sol in poper, ter delu dal estetski videz. Tatiana Zerjal je opozorila nase z diptihom na črni podlagi s presunljivimi podarki. Materičnost izstopa v delih Rada Jagodica in Evgenije Gruden, svojo globoko ljubezen do izdelovanja snovi pa je ponovno izpričala Jasna Merku.

Očitno sporočilo nam posredujeja Tea Volk in Urška Šinigoj, Marko Vodopivec pa nam tudi tokrat nudi na ogled svoje pošastne stvore v območju nadrealizma. Figuratивно usmerjena je tudi Tina Šuligoj, risarsko do kraja natančen pa se izkazuje Milan Lavrenčič. Boris Zulian, Deziderij Švara, Robert Kozman, Marko Faganel in Dimitrij Brajnik so dali na ogled svoja značilna, razpoznavna dela, medtem ko sta se Edi Žerjal in Ivan Žerjal odločila za prikaz najnovejšega ustvarjanja. Jana Pečar in Štefan Turk sta se predstavila z barvno dovršenima deloma, zanimivi in živahni pa sta tudi sestri Veronika in Irena Ban iz Slovenske Bistrice, medtem ko se Andrej Carli spopada s čisto likovnimi vprašanji, Tatjana Tavčar pa nam nudi estetsko posrečen droben prizor s pticami.

Tudi fotografi dokazujejo širok razpon in raznolikost hotenj: med njimi so hudomušni Alen Sardoč, poetična Malina Lancovich in Robi Jakomin, igrivo prodorni Andrej Furlan, strogo dosledni Viljam Lavrenčič in minimalistično usmerjena Boris Grgič in Riccardo Baldassarri.

Razstava je bila nedvomno pomembna in dela na njej so bila na visoki ravni, tako da si je društvo KONS s tem nastopom v javnosti še utrdilo ugled.

Magda Jevnikar

Versko življenje Slovencev v Belgiji in na Nizozemskem (I. del)

Izseljevanje Slovencev v Belgijo se je pričelo že konec 19. stoletja. V večjem številu pa so se začeli naseljevati v Belgijo po prvi svetovni vojni, ko so v tej državi potrebovali veliko delovne sile v premogovnikih ter za delo v velikih železarskih objektih in v gradbeništvu. Izseljevanje Slovencev na Nizozemsko pa se je pričelo šele leta 1925, tako da jih je bilo leta 1930 že preko 4.000.

Kot smo že v prejšnjih številkah revije Mladika opisali versko delovanje slovenskih izseljencev v Nemčiji ter v Švici in Liechtensteinu, bomo sedaj skušali na kratko pogledati tudi versko in narodno življenje in delovanje slovenskih izseljencev v Belgiji in na Nizozemskem.

Najprej bomo prikazali razvoj slovenskega periodičnega tiska v teh dveh državah.

Leta 1930 je Jugoslovanska katoliška misija v Merlebachu (Francija), ki je bila zadolžena tudi za delovanje slovenskih duhovnikov v Belgiji in na Nizozemskem, pričela izdajati "Vestnik Jugoslovanske katoliške misije".

Odgovorni urednik je bil Janez Kalan, urednik pa Anton Hafner. Revija je bila tiskana v Sloveniji in je izšla samo ena številka.

Leta 1926 se je skupina slovenskih rojakov pod vodstvom Nizozemca, frančiskanskega duhovnika patra Teotima van Velsna sestala in 7. junija 1926 v Brussumu (Nizozemska) ustanovila prvo slovensko društvo "Sveta Barbara". Velike zasluge je imel pri tem pater Teotim, ki je zelo pomagal Slovincem pri njihovem delovanju, seznanil se je s slovensko kulturo, naučil se je slovenščine in vzljubil slovenski narod. Večkrat je obiskal Slovenijo, kjer si je ogledal lepote slovenske dežele in slovenske kulturne in znanstvene ustanove. Bil je pobudnik vsega slovenskega gibanja na Nizozemskem. Bil je tako zavzet za slovenstvo, da je ustanovil slovenske šolske tečaje, kjer je sam poučeval slovenski jezik in slovensko pesem. Pater Teotim je umrl 25. marca 1952.

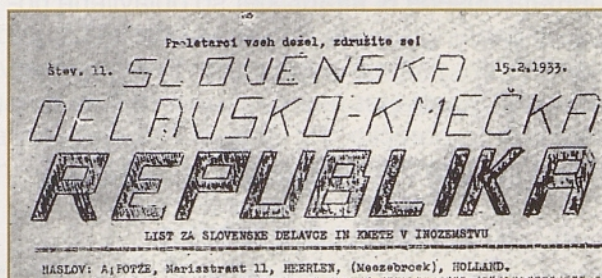
Število društev "Sveta Barbara" je stalno naraščalo, tako da so ustanovili "Zvezo jugoslovanskih društev Sveta Barbara", ki je imela svoj

sedež v Heerlenu na Nizozemskem. Društva "Sveta Barbara" so gojila vse panoge kulturnega udejstvovanja kot petje, dramatiko, folkloro itd. Sredi te velike kulturne dejavnosti je januarja leta 1931 pričel izhajati v Heerlenu mesečnik za jugoslovanske izseljence "Rafael", ki je bil glasilo izseljencev v Belgiji in na Nizozemskem. Že julija 1931 je list razširil svoje delovanje še na Francijo in Nemčijo, izdajanje glasila pa so prevzeli izseljenski duhovniki iz teh držav. Januarja leta 1935 se je "Rafael" združil z ljubljanskim "Izseljenskim vestnikom" v "Izseljenski vestnik - Rafael".

Ko je nemška vojska pred drugo svetovno vojno zasedla Nizozemsko, so nove oblasti razpustile vsa društva "Svete Barbare". Po drugi svetovni vojni so slovenski rojaki društva obnovili in ustanovili še nekaj novih.

Časopis "Rafael" je izdajal Drago Oberžan, od julija 1931 so izdajo prevzeli slovenski duhovniki. Urednika pa sta bila Drago Oberžan in Franc Hrastelj.

V letih 1932 in 1933 je v Heerlenu izhajal ciklostilno razmnožen komunistični mesečnik "Slovenska delavsko-kmečka republika". Ni znano koliko števil je izšlo. Izgleda, da se je ohranila samo ena številka. List je urejal Albert Hlebec.

Naj ob tej priliki navedemo še dva časopisa, ki sta izhajala v Franciji, a sta bila namenjena tudi izseljencem v Belgiji: "Glas jugoslovanskih delavcev v Franciji in Belgiji", ki je pričel izhajati leta 1925 in prenehal izhajati 1927, in "Glas izseljencev", ki je pričel izhajati jeseni 1936 kot glasilo izseljencev iz Jugoslavije v Franciji in Belgiji. O omejenih publikacijah bomo podrobneje poročali, ko bomo pisali o delovanju slovenskih izseljencev v Franciji.

Prvi časopis, ki je pričel izhajati po drugi svetovni vojni v Belgiji je bil dvomesečnik "Slovenski glas", ki je pričel redno izhajati leta 1948 in prenehal konec leta 1951. List, ki je bil ciklostiran je pričel izhajati v Forchiesu in se je v začetku leta preselil v Charleroi.

Tudi beneški Slovenci, ki so se izselili iz rodne Benečije ter iskali srečo in delo v Belgiji, so si omislili ciklostiran listič "Slovenski glas beneških Slovcenou u Belgiji". List je pričel izhajati leta 1951 in zaključil svoje poslanstvo decembra 1959. Urednik je bil slovenski župnik Zdravko Reven, ki je list izdajal v svoji župniji Charleroi. Številka, ki je shranjena v knjižnici Dušana Černeteta obsega 6. strani, kjer so objavljene novice o delu in življenju Slovencev na tujem, rubriko "Novi grobovi", novice iz Podbunjesca, novice iz Špjetra ter razne manjše članke. Zelo zanimivo je poročilo "Po pogrebu profes. Trinka", ki ga povzemamo v celoti:

PO POGREBU profes. TRINKA

Naši Benečani ne muorejo pozabit tega velikega pogreba od našega profesorja Trinka. Kaj tacega še ni videla Benečija.

Adnim pa ni bilo všeč, da tulku ljudi je prišlo na pogreb an se poslovit od profesorja Trinka. Tam po naših vaséh so začel metât adne bilje-

te, ki govore čez slovsenske gospuode, de oni so komunisti, ker spoštavajo rajniga svojega profesorja, ki je njih učiu an ki je njimar skarbju za naše domače kraje.

Ti ljudje jih ni špot, de za nomalo palank govoré krivično an pomagajo tistim, ki čejo daržat Beneške Slovenje tu v ignoranci an tu v strahu.

Pogrebna pridiga duhovnika iz Gorice v tarčmunski cjerkvi se je končala takuo:

"Najlepša zvezda, ki je sijala na beneškem nebu, je dokončala sijajno pot. Od blizu in daleč roma danes k Tebi domovina. Ob Tvojem odprtem grobu se danes srečujemo sinovi iste matere, morda različnih narodou, toda edini v hvaležnosti do Tebe, edini v globoki žalosti.

Le jokaj, beneška zemlja, ker je nehalo biti srce Tvojega največjega sina. Le skloni se domovina v nemi žalosti, ker si izgubila prelep bisser. Le tecite svetle souze ljubezni na grob kli-carja našega trpljenja, in pokažite vsem ljudem žalost in bolečino. Povejte vsemu svetu, da ljubezen ne mine na robu groba, ampak raste in cvete v daljno večnost. Z Bogom, monsignor Trinko! Počivaj v domači zemlji, Tvoj duh pa naj prosí Odrešenika, da bi tvoja draga domovina dvignila kvišku, k soncu od tarpljenja poveličani obraz."

V isti številki je objavljena pesem Alme Garjup:

ZA MINATORJE V BELGIJI

*En dan, ko gre fant svojo dekle obiskat, v oči jo je gledu in govoru s srcâm:
"Poročiti bi te hoteu še sprou rad, pa kako? Ti veš, da ist hiše nimam.."*

*V pamet mu pride, da v Belgijo bo sù, kjar tam gore je služba dobrâ.
Bo dekle porocjù in s seboj jo peljù,
Tako bota vesela obâ...*

*Tam v naših krajeh zasluška ga ni in fantje po svjetu morjo hodit.
A pridni so usi, močni in skarbni
in se morjo tako useglih oženit.*

Alma Garjup.

(dalje)

za smeh in dobro voljo

- Včeraj sem pretekel skoraj dva kilometra, da bi preprečil pretep.

- Pa ti je uspelo?

- Je. Tisti me ni dohitel.

• • •

“Dve karti, prosim,” reče policist, ki se je prvič z ženo udeležil kulturnega dogodka v mestu.

“Za kralja Leara?”

“Ne, zame in za mojo ženo.”

• • •

Francozi radi dobro jedo, vendar jim je vseč samo njihova kuhinja. Ko se je neki francoski turist vrnil iz Anglije, je o angleški kuhinji takole govoril: “Angleška kuhinja je zelo preprosta. Če je vroče, je juha, če je mrzlo, pa je pivo.”

• • •

“Zelo si nepazljiv!” reče lastnik trgovine mlademu trgovcu. “Tisti tam je namesto petih vzel šest jogurtov.”

“Kar naj jih nese. Jaz sem mu jih računal sedem.”

– Ne delaj tega! Saj nisva več v hotelu.

- Jaka, kako bi ti spravil sedlo med dva osla?

- Preprosto. Sedlo bi dal na osla in na sedlo dal tebe.

• • •

Prijatelja policista se po daljšem času ponovno srečata.

“Dobil sem novo stanovanje,” reče prvi.

“Si zadovoljen z njim?”

“Še kar, le z dvigalom imam težave.”

“Kako to misliš?”

“Veš, na dvigalu piše, da je za štiri osebe, in moram vedno čakati, da pridejo še štirje.”

• • •

Mlada gospodična vstopi v modni salon, gre k blagajni in reče prodajalki:

“Danes zjutraj, ko sem pri vas kupovala bluzo, ste se zmotili za pet tisočakov.”

“To bi morali takoj povedati! Sedaj je prepozno za reklamacijo!”

“Dobro, potem bom pa obdržala teh pet tisočakov.”

• • •

“Zakaj vsak dan prosimo Boga za kruh?” vpraša učitelj verouka. “Zakaj ga ne prosimo enkrat tedensko ali mesečno?”

“Zato, da dobimo svežega!” se javi Mitja.

• • •

Ko se vrnemo s počitnic, smo tako polni moči, da radi takoj primemo za delo. In ker smo takrat tudi brez denarja, moramo na delo...

Dvojica zapornikov je pobegnila iz zapora. Tekla sta in eden reče drugemu:

“Poglej, sneg je začel naletavati!”

“Ne skrbi, saj imava verige!” ga potolaži drugi.

• • •

“Če bi imel toliko dolgova kot ti, bi se bal, da bi srečal svoje upnike!”

“To se meni ne more pripetiti!”

“Zakaj pa ne?”

“Ker se vozim z avtom, oni pa hodijo peš!”

• • •

“Obdolženi je že petnajstič pred sodiščem, toda temu je kriva slaba družba, njegovi stari kvazi prijatelji, ki bi se jih moral iznebiti,” je rekel zagovornik obdolženega.

“Resnično, za vse je kriva njegova slaba družba! No, obdolženi, povejte sodniku, s kom se zadnja leta največ družite!”

“S policisti, odvetniki in sodniki,” pojasni obdolženec.

• • •

Zvečer se je profesor odpravil na sprehod s svojo soprogo. Na cesti je srečal svoje učence in večinoma vsi so ga lepo pozdravili:

“Dober večer, gospod profesor.”

Profesor pa je vsakemu odgovoril: “Hvala, tebi ravno tako!”

“Pa zakaj vendar vsakemu rečeš isto?”

“Jaz že vem, kaj si mislijo, ko me pozdravijo!” je odgovoril ženi.

DS

II 117 986 2006

920061387,7

COBISS

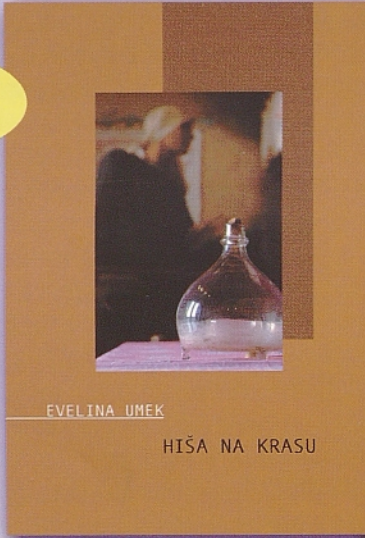
NOVOSTI

Mzaložbe MLADIKA

V SLOVENSКИH KNJIGARNAH
IN NA UPRAVI

Evelina Umek
HIŠA NA KRASU

15,00 €

EVELINA UMEK

HIŠA NA KRASU

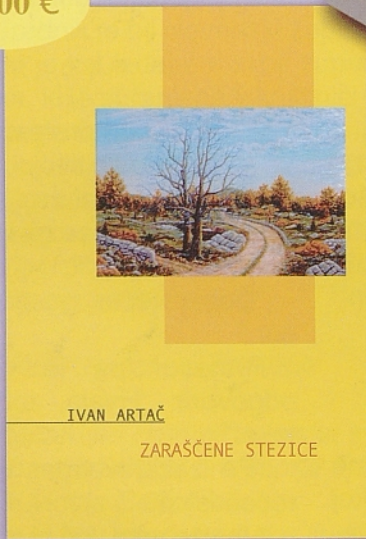
30,00 €

15,00 €

David Bandelli
RAZPRTI SVETovi

15,00 €

IVAN ARTAČ

ZARAŠČENE STEZICE

Ivan Artač
**ZARAŠČENE
STEZICE**

13,00 €

IRENA ŽERJAL

KREDA IN HIJACINTE

MLADIKA Trst, ulica Donizetti 3, I-34133

tel. 040-370846 • fax 040-633307 • e-mail: urednistvo@mladika.com